

МІГРАЦІЙНИЙ ПРОФІЛЬ УКРАЇНИ

за 2018 рік

ЗМІСТ

Передмова	3
Загальна інформація	4
Вступ	5
I. Соціально-економічні передумови міграції в Україні	
1.1. Демографічна ситуація	6
1.2. Економічне становище	9
1.3. Рівень життя населення	14
1.4. Ринок праці	19
II. Міграційна політика	
2.1. Законодавство у сферах міграції	25
2.2. Функції органів державної влади у сфері міграції	30
2.3. Функції місцевих органів влади у сфері міграції	36
III. Міграційна ситуація в Україні	
3.1. Внутрішня міграція	38
3.2. Внутрішньо переміщені особи	41
3.3. Поїздки громадян України за кордон	44
3.4. Еміграція	53
3.5. Іноземці та особи без громадянства	56
3.6. Імміграція	63
3.7. Нелегальна міграція	64
3.8. Протидія торгівлі людьми	71
3.9. Шукачі захисту	73
3.10. Трудова міграція	75
3.11. Рєадмісія	80
IV. Вплив міграції	91
Висновки	94

ПЕРЕДМОВА

Міграційний профіль України – збірник аналітичної та статистичної інформації про міграцію в Україні, започаткований у рамках виконання Україною Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України в динаміці та у порівнянні за 2015-2018 роки.

Оновлення Міграційного профілю за 2018 рік здійснено Державною міграційною службою України за участю Державної служби статистики України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства закордонних справ України, Адміністрації Державної прикордонної служби України,.

Міграційний профіль містить набір даних про основні події у сфері міграції в Україні та пов'язаних сферах діяльності за певний період часу, що дозволяє використовувати його у якості одного з інструментів для розробки певних напрямів державної політики у демографічній, соціальній та фінансовій сферах, визначення комплексних підходів стосовно регулювання ринків праці та капіталу тощо.

Зважаючи на те, що до державного регулювання сфер міграції причетні низка органів як державної, так і місцевої влади, Міграційний профіль може використовуватись ними для визначення власної стратегії розвитку з огляду на можливі наслідки для інших сфер діяльності.

Також Міграційний профіль буде корисним і для студентів ВНЗ, учнів шкіл та пересічних громадян, оскільки він дає змогу не лише констатувати наявні в Україні міграційні процеси, а й надає інформацію щодо обставин, які впливають на їх формування.

Державна міграційна служба України висловлює щире подяку всім фахівцям та органам влади, які долучилися до оновлення Міграційного профілю, за надану інформацію та підтримку під час підготовки цього тексту.

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Мапа України

Столиця:	Київ
Площа:	603 500 км ²
Кордони:	Загальна протяжність - 6 992 км, сухопутного кордону - 5 637 км, морського - 1 355 км.
Населення:	42 386,4 тис. осіб на кінець 2017 року
Етнічні групи:	Українці – 77,8%, росіяни – 17,3%, білоруси – 0,6%, молдовани – 0,5%, кримські татари – 0,5% (за даними перепису населення 2001 року)
Мови:	Державна мова – українська
Форма правління:	Республіка
ВВП	70 224,3 грн. у розрахунку на одну особу в 2017 році
Індекс людського розвитку	0,751 у 2017 році
За розміром території	Україна займає 45-е місце у світі та 2-е – у Європі

ВСТУП

Якщо до цього головною темою останніх років, була військова агресія Росії відносно України, то в 2018 році акценти життя країни розділилися на кілька напрямків.

Питання відновлення контролю над окупованою частиною Донбасу та АР Крим звичайно завжди є актуальним для України, як і вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб та громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях.

Попри це 2018 рік став роком впевненості ЄС у порядності та працездатності громадян України, яким у 2017 році надано право безвізового відвідування країн-членів ЄС. Інформаційні атаки щодо засилля країн-членів ЄС нелегальними мігрантами з України не підтвердилися. Натомість ряд країн-членів ЄС розпочали серйозну боротьбу за українськими трудовими мігрантами, які підтвердили високий рівень своєї працездатності, відповідальності, освіченості та порядності.

Також 2018 рік став роком єднання українських Православних церков. Це стало великим поштовхом до духовного єднання народу України, адже в Україні на кінець 2018 року віруючими себе вважали 77% населення, причому 67% віруючих відносили себе саме до Православ'я.

Попри зазначене, демографічна криза в Україні не зменшує обертів і продовжує знижувати чисельність населення. Особливо це загрожує економіці України, яка у 2018 році вже почала відчувати дефіцит робочої сили.

I. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Демографічна ситуація характеризує відтворення населення за його основними структурними елементами, а демографічний чинник є одним із визначальних для забезпечення стабільного й безпечного розвитку держави.

Соціально-демографічна ситуація в державі формується залежно від розвитку процесів відтворення населення та міграційних процесів. За роки незалежності України населення держави скоротилося майже на 10 млн осіб. Якщо у 1991 році в Україні мешкало понад 51,8 млн осіб, то на кінець 2018 року кількість наявного населення України становила 42,2 млн. осіб (таблиця 1).

Упродовж 2018 року чисельність населення України, з урахуванням міграційного приросту, зменшилася на 251,8 тис. осіб, що дорівнює населенню таких міст України як Рівне, Кропивницький чи Івано-Франківськ.

Тенденція скорочення населення України спостерігається, починаючи з 1992 року.

У 2018 році, порівняно із 2017 роком обсяг природного скорочення збільшився на 53,7 тис. осіб, що дорівнює чисельності таких містечок як Горішні Плавні, Нововолинськ чи Антрацит.

Таблиця 1. Динаміка наявної чисельності населення України

тис. осіб

Рік	Кількість наявного населення		Кількість народжених	Кількість померлих	Природний прибуток/ убуток
	всього	% до попереднього року			
1990	51 838,5	0,0	0,0	0,0	0,0
1991	51 944,4	0,2	657,2	629,6	27,6
1992	52 056,6	0,2	630,8	669,9	-39,1
1993	52 244,1	0,4	596,8	697,1	-100,3
1994	52 114,4	-0,2	557,5	741,7	-184,2
1995	51 728,4	-0,7	521,6	764,7	-243,1
1996	51 297,1	-0,8	492,9	792,6	-299,7
1997	50 818,4	-0,9	467,2	776,7	-309,5
1998	50 370,8	-0,9	442,6	754,2	-311,6
1999	49 918,1	-0,9	419,2	719,9	-300,7
2000	49 429,8	-1,0	389,2	739,2	-350,0
2001	48 923,2	-1,0	385,1	758,1	-373,0
2002	48 457,1	-1,0	376,5	746,0	-369,5
2003	48 003,5	-0,9	390,7	754,9	-364,2
2004	47 622,4	-0,8	408,6	765,4	-356,8
2005	47 280,8	-0,7	427,3	761,3	-334,0
2006	46 929,5	-0,7	426,1	782,0	-355,9

2007	46 646,0	-0,6	460,4	758,1	-297,7
2008	46 372,7	-0,6	472,7	762,9	-290,2
2009	46 143,7	-0,5	510,6	754,5	-243,9
2010	45 962,9	-0,4	512,5	706,7	-194,2
2011	45 778,5	-0,4	497,7	698,2	-200,5
2012	45 633,6	-0,3	502,6	664,6	-162,0
2013	45 553,0	-0,2	520,7	663,1	-142,4
2014	45 426,2	-0,3	503,7	662,4	-158,7
2015	42 759,7 ¹	-5,9	411,82	594,82	-183,0
2016	42 584,5 ²	-0,4	397,02	583,62	-186,5
2017	42 386,4	-0,5	364	562,1	-198,1
2018	42 153,2	-0,52	335,9	587,7	-251,8

¹ Без тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя. Розрахунки (оцінки) чисельності населення здійснено на основі наявних адміністративних даних щодо державної реєстрації народження і смерті та зміни реєстрації місця проживання.

² Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Основним чинником, що обумовлює скорочення чисельності населення України, є низькі темпи його відтворення, які характеризуються тенденціями зростання депопуляції (смертність перевищує народжуваність), що не забезпечує навіть простого заміщення поколінь.

Аналіз статистичних даних свідчить, що рівень народжуваності неухильно знижується, незважаючи на тенденцію зменшення смертності немовлят до року. При цьому, починаючи з 2008 року зменшується рівень смертності, але рівень народжуваності не в змозі його покрити, тому спостерігається збільшення рівня природного убутку населення.

Зниження народжуваності — загальна історична тенденція, притаманна як високорозвинутим країнам, так і країнам, що перебувають на перехідному етапі. Крім формування несприятливої демографічної ситуації, це також має негативні соціально-економічні наслідки.

Серед головних причин процесу депопуляції — старіння населення та зниження народжуваності. До цього призводить одночасне скорочення чисельності населення та зміна його складу і структури.

Так, склад населення України характеризується суттєвою гендерною диспропорцією. Чисельна перевага жінок над чоловіками у складі населення України спостерігається з 36 років і з віком збільшується.

Чисельність чоловіків на 1 січня 2019 року становила 19 455,3 тис. осіб, а жінок — 22 528,3 тис.; у розрахунку на 1000 чоловіків припадає 1158 жінок (у міських поселеннях — 1 181, у сільській місцевості — 1 108).

Зважаючи на викладене, густота населення України також стрімко знижувалася і у 2018 році була найнижчою за всі роки незалежності, оскільки зменшилася із 86,1 осіб та 1 км. кв. у 1990 році до 69,8 осіб на км. кв. у 2018 році (таблиця 2).

Табл. 2. Щільність населення України

(на 1 січня, тис. осіб)

№ з/п	Рік	Кількість наявного населення	Площа, кв. км.	щільність населення, тис. осіб на 1 кв. км.
1	2	3	4	5
1	1991	51 944,4	603 500	86,1
2	2014	45 426,2	603 500	75,3
3	2015	42 759,7	603 500	70,9
4	2016	42 584,5	603 500	70,6
5	2017	42 386,4	603 500	70,2
6	2018	42 153,2	603 500	69,8

При цьому за даними ООН на липень 2018 року, за густотою населення Україна посідала 142 місце у світі, хоча у 2005 році – займала 118 місце.

Наявна щільність населення України перевищує середню щільність Земної поверхні, рівень якої у 2018 році становив 49,5 осіб на 1 кв. км.

Структура населення за віковими групами свідчить про зростання частки осіб віком понад 60 років. Так, у 1991 році частка осіб, старше 60 років становила 18,7 %, а у 2018 році 23,4%, хоча чисельність цієї вікової групи майже не змінилася: у 1991 році – 9,631 млн осіб, у 2018 році – 9,827 млн. осіб.

Питома вага вікової групи населення до 15 років у 1991 році становила 11,762 млн осіб, а у 2018 році 6,863 млн осіб. Тобто кількість дітей за 16 років зменшилася в 1,7 разів, майже вдвічі, хоча відносна кількість цієї вікової групи за такий же період зменшилася на 6,3%.

Впродовж 2016-2017 років частка найбільш активного населення вікової групи 16-59 років постійно зменшувалася на 0,5%, проте у 2017 та 2018 роках негативна динаміка зросла до 1,3% (таблиця 3).

За рахунок зменшення найбільш активної групи населення (16-59 років) зростали частки вікових груп до 15 років і від 60 і більше, проте у 2018 році – лише група 60 і більше. При цьому, частка вікової групи 60 і більше років перевищує частку вікової групи до 15 років на 7%.

Вікова структура населення України має регресивний тип демографічної структури, для якої характерна висока частка людей похилого віку, та низька частка дітей.

Таблиця 3. Динаміка структури постійного населення України за віковими групами

Рік	Усього, тис.осіб	Вікові групи населення					
		0-15 років		16-59 років		60 років і старше	
		тис. осіб	питома вага, %	тис. осіб	питома вага, %	тис. осіб	питома вага, %
1991	51 623,5	11 762,1	22,8	30 230,3	58,6	9 631,1	18,7
2013	45 372,7	7 047,7	15,5	28 622,9	63,1	9 702,1	21,4
2014	45 245,9	7 120,1	15,7	28 372,5	62,7	9 753,3	21,6
2015	42 759,7 ¹	6 816,0	15,9	26 613,3	62,3	9 330,4	21,8

2016	42 590,9 ¹	6 856,3	16,1	26 317,4	61,8	9 417,2	22,1
2017	42 414,9 ¹	6 887,0	16,2	25 982,0	61,3	9 545,9	22,5
2018	42 153,2 ¹	6 862,8	16,3	25 293,7	60,0	9 827,1	23,3

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя. Розрахунки (оцінки) чисельності постійного населення здійснено на основі наявних адміністративних даних щодо державної реєстрації народження і смерті та зміни реєстрації місця проживання.

Незважаючи на зазначені вище негативні факти демографічного становища в Україні, за даними Держстату середня очікувана тривалість життя в Україні до 2017 року підвищувалася, але вже за підсумками 2018 року знизилась із 76,78 до 76,7 років.

Очікувана тривалість життя чоловіків у 1991 році – 64,6 року, у 2016 році – 66,73 років, у 2017 році – 67,02 роки, а у 2018 році – 66,69. Очікувана тривалість життя жінок у 1991 році – 74,2 року, у 2016 році – 76,46 року, у 2017 році – 76,78 роки, а у 2018 році – 76,7 року.

Різниця у тривалості життя жінок і чоловіків у 2017 році становила 9,76 років, а у 2018 році – зросла до 10 років. Таку тенденцію можна спостерігати на всьому просторі колишнього Радянського Союзу. У Європі різниця у тривалості життя жінок і чоловіків становить 4-5 років.

Таким чином, Україна наразі, за рахунок старіння населення і низького рівня народжуваності, швидкими темпами наближається до демографічної кризи, що матиме наслідки і на економічну сферу, через зниження обсягу внутрішнього ринку та чисельності робочої сили.

1.2. Економічне становище

Уже 3 роки поспіль в Україні спостерігається економічне зростання. Процеси перетворень в економіці мали позитивний характер, що має стати основою для подальшого відновлення економіки.

Звичайно, що у гривневому еквіваленті ВВП на душу населення постійно зростає, але за оцінками Світового банку, у доларовому еквіваленті (США), ВВП на душу населення в Україні у 2014 році становив 3 014,6 дол. США, у 2015 році – 2 115,4 дол. США, у 2016 році – 2 185,9 дол. США, у 2017 році – 2 640,3 дол. США та у 2018 році – 3 095,2 дол. США.

За підсумками 2018 року номінальний ВВП України у доларовому еквіваленті збільшився до 130,8 млрд. дол. США (3 558 млрд. грн), що на 18,7 % більше, ніж відповідний показник 2017 року.

Зростання номінального ВВП у 2018 році було сформоване за рахунок:

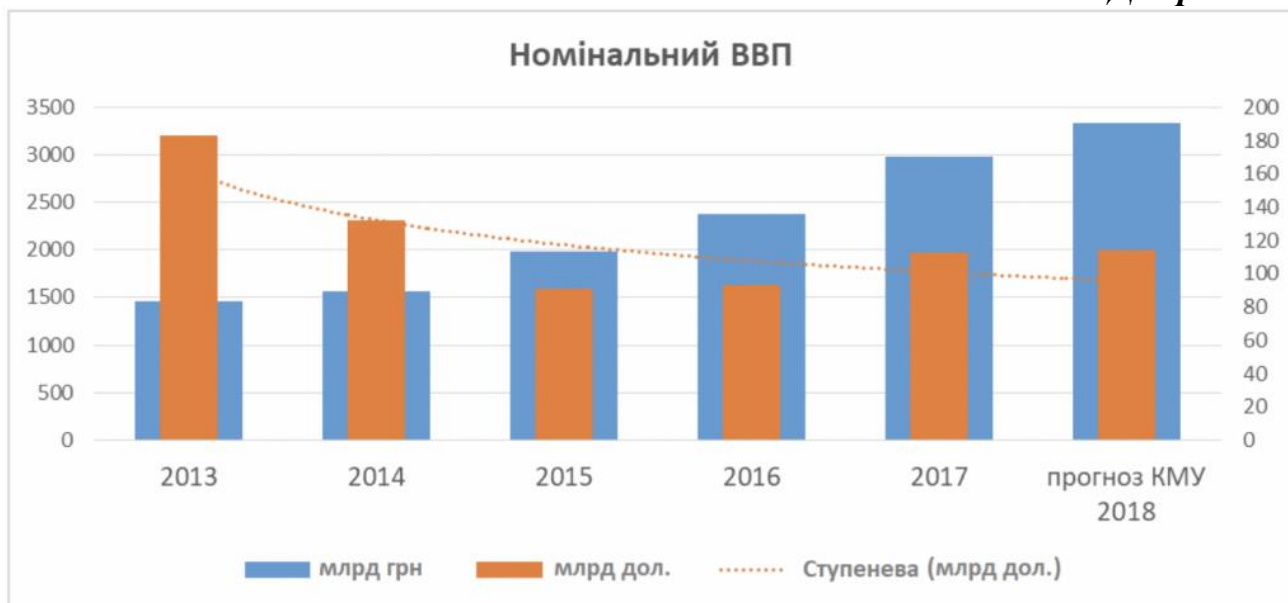
– внутрішніх запозичень – 177,3 млрд. грн (вплинули на збільшення ВВП через зростання обсягу доходів банківського сектора та фінансування бюджетних програм);

– зовнішніх запозичень – 112,2 млрд. грн;

- інфляційних чинників зростання товарообігу – 286,3 млрд. грн;
- зростання АПК – +33 млрд гривень.

Зважаючи на те, що дефлятор ВВП (рівень інфляції в економіці) становив 15,4 %, реальне зростання ВВП становило 3,3 %.

Діаграма 1

Таблиця 4. Динаміка номінального ВВП України за 2015-2018 роки, у грн.

№ з/п	Рік	Розмір ВВП, млн грн	Відношення до показника минулого року		Розмір ВВП на душу населення, грн	Відношення до показника минулого року	
			абсолютне, млн грн	відносне, %		абсолютне, грн	відносне, %
1	2	3	4	5	6	7	8
1	2015	1 988 544	401 629	+25,3	46 210,2	9 509,00	+25,8
2	2016	2 383 182	394 638	+19,8	55 853,5	9 435,00	+20,3
3	2017	2 982 920	599 738	+25,2	70 224,3	14 370,8	+25,7
4	2018	3 558 706	575 786	+19,3	84 192,0	13 967,7	+19,9

ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності (ПКС) є найбільш точною характеристикою, що визначає рівень економічного розвитку. Перерахунок із національних валют, як це прийнято при міжнародних економічних порівняннях, виконується не за ринковими обмінними курсами валют, а за паритетами купівельної спроможності. Якщо на початку 90-х років країни СНД мали однакові початкові позиції, то сьогодні Україна має найменше значення ВВП ПКС – \$ 8,6 тис. Відповідний аналіз у черговий раз підтверджує, що населення України за своєю купівельною спроможністю вже недоцільно порівнювати навіть із країнами-сусідами; сьогоднішній орієнтир – держави так званого 3-го світу.

Задля порівняння простоти ведення підприємницької діяльності між країнами світу Світовим банком щорічно розраховується індекс легкості

ведення бізнесу (DoingBusiness), який показує рівень економічної свободи в економіках країн світу, а також дає змогу оцінити можливість самореалізації населення.

За цим показником Україна впродовж 2015-2018 років займала далеко не найкращі позиції.

Так, у 2015 році Україна посідала 87 місце у рейтингу DoingBusiness, у 2016 році – 83 місце, у 2017 році – 80 місце, а у 2018 році – 76 місце.

Проте якщо проглянути окремі показники, які формують індекс DoingBusiness (таблиця 5), то виходить, що ряд важливих показників, таких як «Міжнародна торгівля», «Підключення до електропостачання», «Ліквідація підприємств» практично не зазнали змін впродовж останніх років.

Таблиця 5. Динаміка рейтингової оцінки умов ведення бізнесу DoingBusiness в Україні за 2015-2018 роки

Категорії	2015	2016	2017	2018
Реєстрація підприємств	76	30	20	52
Отримання дозволів на будівництво	70	140	140	35
Підключення до електропостачання	185	130	130	128
Реєстрація власності	59	61	63	64
Кредитування	17	19	20	29
Захист інвесторів	109	88	70	81
Оподаткування	108	107	84	43
Міжнародна торгівля	154	109	115	119
Забезпечення виконання контрактів	43	98	81	82
Ліквідація підприємств	148	150	150	149
Загальне місце	87	83	80	76

Важливим показником, який відображає зміни вартості фіксованого набору споживчих товарів та послуг у поточному періоді порівняно з базисним, є Індекс споживчих цін (ІСЦ) який характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невикористаного споживання.

Розрахунки ІСЦ проводяться на основі даних про ціни, одержаних шляхом реєстрації цін (тарифів) на споживчому ринку, та даних національних рахунків щодо витрат домогосподарств на кінцеве споживання по країні в цілому на рівні розділів, груп і класів за Класифікацією індивідуального споживання за цілями. Для подальшого розподілу використовується деталізована інформація щодо споживчих грошових витрат домогосподарств за результатами обстежень умов життя домогосподарств.

Згідно даних Держстату у 2018 році індекс споживчих цін становив за 2018 рік – 109,8%; за 2017 рік – 113,7%, у 2016 році – 112,4% та у 2015 році – 143,3%.

Уповільнення темпів інфляції дає змогу наразі стверджувати про достатню керованість цінових процесів на внутрішньому ринку та позитивний вплив на тривалі очікування суб'єктів господарювання.

Позитивними рисами соціально-економічного розвитку України у 2018 році було збільшення обсягів внутрішнього ринку на 17%, зростання на 35% обсягів будівельних робіт, збільшення пасажирообороту на 4%.

У той же час, в 2018 році зменшився вантажообіг на 3%, що викликає занепокоєння.

У той же час ріст рівня реалізації сільгосппродукції на 22% не можна називати позитивним фактором для економіки України, оскільки на сьогодні таке характерно лише для країн так званого 3-го світу.

У 2018 році також відбулося зростання середньомісячної зарплати на 24,8% - до 8 865 тис. грн., але разом з тим зріс і обсяг заборгованості із виплати зарплати на 11%, який практично нівелює рівень зростання заробітної плати.

Таблиця 6. Динаміка основних показників соціально-економічного розвитку України

	2015 рік		2016 рік		2017 рік		2018 рік	
	за рік	до 2014 року, %	за рік	до 2015 року, %	за рік	до 2016 року, %	за рік	до 2017 року, %
Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг), млн.грн.	1 351 374,7	126,7	1 565 332,5	115,8	1 926 868,0	123,1	2 261 639,7	117,4
Обсяг продукції сільського господарства, млн.грн.	544 193,00	146,8	631 105,00	116	690895	109,47	843 295,03	122,1
Обсяг виконаних будівельних робіт, млн.грн.	55917,5	111,3	70942,4	126,9	101074,6	142,47	136 270,2	134,8
Вантажообіг, млн. ткм	315341,8	94,1	323473,9	102,6	343057,1	106,05	331 661,4	96,7
Пасажирооборот, млн. пас. Км	97280,7	91,6	102239,4	105,1	99277,7	97,10	103 792,4	104,5
Експорт товарів, млн. дол. США	34523,3	68,9	44885,4	130	39486,1	87,97	43 247,62	109,5
Імпорт товарів, млн. дол. США	34273,8	68,8	44548,1	130	44697,6	100,34	52 113,32	116,6
Сальдо (+, -), млн. дол. США	249,5	85,1	337,3	135,2	-5211,5	-1545,06	-8 865,7	-64,4
Оборот роздрібної торгівлі, млн. грн.	1 018778,2	112,8	1159271,9	113,8	816553,5	70,44	928 556,4	113,7

Середньомісячна номінальна заробітна плата 1- го працівника, грн.	4 195	120,7	5 183	123,6	7104	137,06	8 867	124,8
Заборгованість із виплати заробітної плати – всього, млн. грн.	1 880,80	77,2	1 791,00	95,2	2368,4	132,24	2 645,1	111,7
Кількість zareєстрованих безробітних на кінець періоду, тис. осіб	490,8	95,8	390,8	79,6	354,4	90,69	341,7	96,4

Вдруге за останні 4 роки в Україні сальдо зовнішньої торгівлі досягло від'ємного значення – 8 865,7 млн дол. США (таблиця 6), що призводить до виведення валюти з України та появи необхідності у її залученні від зовнішніх кредитних установ для імпорту необхідних товарів, робіт і послуг.

Основу товарної структури українського експорту складали недорогочінні метали та вироби з них (24,6%), продукти рослинного походження (20,9%), чорні метали (21%), зернові культури (15,3%), жири та олії тваринного або рослинного походження (9,5%), машини, обладнання та механізми (9,8%) та мінеральні продукти (9,2 %).

Основою українського імпорту у 2018 році стали мінеральні продукти (24,6), нафтопродукти (23,4%), машини, обладнання та механізми (20,9%), продукція хімічної промисловості (12,3%) та реактори ядерні, котли і машини (11,3%).

Таблиця 7. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі товарами

(млн.дол. США)л.

	Усього ¹	Країни СНД	Європа (без СНД)	Азія (без СНД)	Африка	Америка	Австралія і Океанія
Експорт							
2015 ²	38127,1	7806,1	13015,2	12378,9	3803,3	785,6	13,6
2016 ²	36361,7	6031,5	13496,3	11796,3	3865,1	735,2	18,3
2017 ²	43264,7	6916,4	17533,4	12967,3	4047,7	1207,9	71,9
2018 ²	47335,0	7 507,0	20647,5	13237,8	4122,7	1619,6	47,7
Імпорт							
2015 ²	37516,4	10485,5	15330,2	7235,8	601,7	2336,6	169,6
2016 ²	39249,8	8565,4	17140,8	8920,5	553,9	2594,8	120,6
2017 ²	49607,2	11477,9	20799,4	10679,4	719,0	3615,6	151,4
2018	57187,6	13 344,7	25359,3	13456,3	756,6	4100,0	69,0

¹ З урахуванням не розподілених обсягів товарів.

² Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами свідчить, що Україна заробляє на експорті товарів лише у країни Африки, натомість у відносинах з високорозвиненими країнами Україна має від'ємне торгівельне сальдо.

Первинний аналіз основних макроекономічних показників визначив негативну тенденцію економічних процесів в Україні та основні причини відповідних наслідків.

В Україні в період із кінця 2013 по 2018 роки зафіксовано стрімке падіння економіки. Навіть позитивний показник реального ВВП за минулий рік у розмірі +3,3 % не може співставлятися з багатократним падінням економіки з кінця 2013 року (кумулятивне падіння реального ВВП із 2013 року – 8,6 %). Крім того, ВВП на душу населення за рівнем купівельної спроможності вже недоцільно порівнювати навіть із країнами-сусідами, бо сьогоднішній орієнтир – країни 3-го світу.

Результати щодо утримання інфляції у 2017 та 2018 роках можуть негативно вплинути на майбутні інфляційні процеси, що супроводжуватиметься бартерними схемами та неконтрольованою інфляцією.

Одним із основних ризиків для національної економіки є її висока залежність від зовнішнього кредитування для покриття всезростаючих обсягів негативного зовнішньоторгівельного сальдо.

Таким чином, основні внутрішні та зовнішні оціночні показники розвитку держави свідчать, що розвиток економічної ситуації в Україні прогнозуванню не підлягає.

1.3. Рівень життя населення

В Україні підвищувався розмір середньомісячної номінальної заробітної плати. Зокрема, середньомісячна номінальна заробітна плата в Україні зросла з 3 480 грн у 2014 році до 8 865 грн. у 2018 році (таблиця 8).

До видів економічної діяльності з найвищим рівнем оплати праці у 2018 році відносилися працівники професійної, наукової та технічної діяльності, сфери інформації та телекомунікацій, фінансових та страхових установ, авіаційного транспорту, а серед промислових видів діяльності – підприємств добувної промисловості і розроблення кар'єрів, з виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів, де заробітна плата перевищила середній показник по економіці в 1,4–4,4 раза.

Таблиця 8. Розмір середньомісячної номінальної заробітної плати в Україні

	2015		2016		2017		2018	
	грн	у % до 2014 року	грн	у % до 2015 року	грн	у % до 2016 року	грн	у % до 2017 року
Україна*	4 195	120,5	5 183	123,6	7 104	137,1	8 865	112,5
Вінницька	3396	120,9	4189	123,3	6121	146,1	7 800	127,4
Волинська	3291	120,9	4047	123,0	5849	144,5	7 336	125,4
Дніпропетровська	4366	119,9	5075	116,2	6939	136,7	8 865	127,8
Донецька	4980	129,1	5989	120,3	7764	129,6	9 690	124,8
Житомирська	3271	118,4	4000	122,3	5836	145,9	7 375	126,4

Закарпатська	3381	123,2	4298	127,1	6355	147,9	8 079	127,1
Запорізька	4200	122,4	5080	121,0	6863	135,1	8 729	127,2
Івано-Франківська	3402	118,4	4202	123,5	6074	144,5	7 553	124,3
Київська	4153	119,0	5229	125,9	7188	137,5	9 093	126,5
Кіровоградська	3282	117,7	3974	121,1	5792	145,8	7 189	124,1
Луганська	3427	101,5	4637	135,3	5862	126,4	7 369	125,7
Львівська	3646	123,1	4559	125,0	6391	140,2	8 003	125,2
Миколаївська	3984	119,1	4887	122,7	6709	137,3	8166	121,7
Одеська	3897	124,5	4809	123,4	6542	136,0	8 013	122,5
Полтавська	3783	119,0	4621	122,2	6551	141,8	8 378	127,9
Рівненська	3573	117,8	4364	122,2	6013	137,8	7 470	124,2
Сумська	3449	119,9	4131	119,8	5946	143,9	7 327	123,2
Тернопільська	2994	118,5	3695	123,4	5554	150,3	6 971	125,5
Харківська	3697	117,6	4448	120,3	6244	140,4	7 658	122,6
Херсонська	3123	119,3	4046	129,6	5842	144,4	7 060	120,8
Хмельницька	3371	117,1	4043	119,9	5938	146,9	7 347	123,7
Черкаська	3360	118,8	4148	123,4	6042	145,7	7477	123,8
Чернівецька	3050	118,3	3828	125,5	5621	146,9	6 991	124,4
Чернігівська	3295	122,5	4002	121,4	5636	140,8	6 995	124,1
м.Київ	6732	125,2	8648	128,5	11135	128,8	13 548	121,7
м. Севастополь	...	...	...	...	...	...		

** За 2014 рік дані наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя, за 2015 - 2018 роки – також без частини зони проведення антитерористичної операції.*

Найнижчий рівень заробітної плати спостерігався у сільському господарстві, на підприємствах поштової та кур'єрської діяльності, освіти, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, тимчасового розміщування й організації харчування, водопостачання, каналізації, поводження з відходами, текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів становив від 56,9% до 81,5% від середнього рівня по економіці.

Середній розмір оплати праці в усіх регіонах був вище рівня мінімальної заробітної плати, разом з тим лише у трьох з них заробітна плата перевищила середню по Україні: м.Київ – 13 548 грн., Донецька область – 9 690 грн. та Київська область – 9 093 грн.

Таблиця 9. Розподіл населення за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів¹

*(за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств)
(без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки
Крим та м.Севастополя)*

	2015	2016	2017	2018
Розподіл населення (%) за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць, грн.				
до 1920,0	35,3	18,4	6,9	2,6
1920,1–2280,0 ³	17,6	16,0	7,7	4,0
2280,1–2640,0	15,9	16,4	11,0	6,7
2640,1–3000,0	11,4	13,6	11,0	7,6
3000,1–3360,0	6,7	10,0	10,7	9,4
3360,1–3720,0	4,4	7,9	10,8	9,2
3720,1–4080,0 ³	8,7	17,7	9,3	8,7
4080,1–4440,0	...	...	6,3	8,9
4440,1–4800,0	...	...	6,4	7,0
4800,1–5160,0	...	...	5,1	6,9
понад 5160,0	...	...	14,8	29,0

З 1 січня 2018 року вдвічі підвищено мінімальну заробітну плату до 3 723 гривень (що перевищує прожитковий мінімум для працездатних осіб удвічі). З 1 січня 2018 року, відповідно до показників Державного бюджету України на 2018 рік, прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць складає 1 762 грн., з 1 липня 2018 року – 1 841 грн., з 1 грудня 2018 року – 1 921 грн.

У січні – грудні 2018 року призначено субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово–комунальних послуг 6637,7 тис. домогосподарств, із них у міських поселеннях – 4515,7 тис. домогосподарств, у сільській місцевості – 2122 тис.

Загальна сума призначених субсидій у січні – грудні 2018 року становила 2704 млн. грн, з неї у міських поселеннях – 1886 млн. грн, у сільській місцевості – 843,8 млн. гривень.

Середній розмір призначеної субсидії на одне домогосподарство у грудні 2018 року становив 713,0 грн. (у міських поселеннях -617,7 грн., у сільських поселеннях -784,8 грн).

Крім того, у січні – грудні 2018 року 661,7 тис. домогосподарств було призначено субсидії готівкою на відшкодування витрат для придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, з них у міських поселеннях – 129,4 тис. домогосподарств, у сільській місцевості - 532,3 тис. домогосподарств.

Середній розмір призначеної у грудні 2018 року субсидії цього виду на одне домогосподарство становив 2768,4 грн. (у міських поселеннях - 2850,9 грн., у сільських поселеннях – 2751,1 грн).

У січні – грудні 2018 року загальна сума субсидій готівкою, отриманих домогосподарствами для відшкодування витрат на придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, становила 2017,7 млн. грн.

У грудні 2017 року населенням країни сплачено за житлово-комунальні послуги 10,7 млрд. грн, що становило 80,6% нарахованих за цей період сум.

На кінець грудня 2018 року заборгованість населення зі сплати за газопостачання становила 26,4 млрд. грн, за централізоване опалення та гаряче водопостачання – 16,6 млрд. грн, за утримання будинків і споруд та прибудинкових територій – 4 млрд. грн, за централізоване водопостачання та водовідведення – 3,1 млрд. грн, за вивезення побутових відходів – 0,57 млрд. грн, за електроенергію – 3,6 млрд. гривень.

Інший міжнародний показник, що характеризує якість життя населення, є «Індекс людського розвитку» (ІЛР), який щорічно розраховується Організацією Об'єднаних Націй.

При складанні Індексу враховуються три базових виміри людського розвитку: очікувана тривалість життя при народженні відображає здатність вести довге і щасливе життя; середня тривалість навчання і очікувана тривалість навчання відображають здатність опановувати знання; валовий національний дохід на душу населення відображає здатність досягти гідного рівня життя.

Крім того, додатково враховуються дані про рівні соціальної захищеності, показники здоров'я і культурного розвитку населення, стану злочинності, охорони навколишнього середовища, участі людей у прийнятті рішень.

Відповідно до інформації з доповіді, за 2018 рік п'ятірка країн із найвищим рівнем людського розвитку у світі сформована такими країнами як Норвегія, Швейцарія, Австралія, Ірландія та Німеччина. США опинилися на 13-у місці. Російська Федерація посіла в рейтингу 49 місце, Білорусь – 53, Казахстан – 58, Грузія 70, а Азербайджан – 80. Україна посіла 88 позицію, що на 4 нижче ніж за 2017 рік, в списку із 189 країн.

2015 року Україна за індексом людського розвитку посіла 81 місце із 188 країн (2014-го — 83, 2010-го — 69) із значенням індексу - 0,747 і, за оцінками фахівців, все ж цей показник належить до категорії високого рівня людського розвитку.

У 2016 році Україна посіла 84-те місце серед 188 країн і територій. Ця оцінка відображала реальний стан справ в Україні, оскільки на її території триває збройний конфлікт та її органи влади важко працюють над модернізацією своїх економічних, політичних і соціальних інститутів.

За 2017 рік Україна отримала значення ІЛР 0,751, що є нижчим за середнє значення для країн у групі з високим Індексом людського розвитку, який становить 0,757, та нижчим за середнє значення для країн Європи та Центральної Азії, що складає 0,771.

Своєю чергою, результати глобального дослідження "Індекс соціального розвитку", розробленого американською неурядовою організацією **Social Progress Imperative** за підтримки компанії "Делойт", свідчать, що в 2018 році Україна втримала минулорічні позиції, опинившись на 64 сходинці за рівнем соціального розвитку серед 146 країн світу.

Так, Україна залишається у групі країн із розвитком вище середнього. Незначне покращення показників України відбулося у категоріях "Основні потреби людини", "Основи благополуччя" та "Можливості". Рівень ВВП України на душу населення підвищився із \$7,457 у 2017 році до \$7,668 у 2018 році.

У рейтингу "Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom) 2019 року" Україна піднялася на 147 місце серед 180 країн-учасниць. Результати щорічного дослідження американського The Heritage Foundation свідчать, що Україна збільшила свій показник з 51,9 до 52,3 балів зі 100 можливих. Так, країні перебуває в категорію переважно невідільних економік. Водночас Україна займає останнє місце серед 44 країн в регіоні Європи, а її загальний бал нижчий регіональних і світових середніх. Автори рейтингу відзначають, що за рік загальна оцінка України збільшилася на 0,4 пункти, з поліпшенням фінансового добробуту держави, свободи бізнесу та права власності, які випереджають зниження рівня свободи праці та свободи торгівлі.

Міжнародне рейтингове агентство Moody's у 2018 році підвищило суверенний рейтинг України з Саа2 до Саа1. Згідно із дослідженням, прогноз змінився на "стабільний" з "позитивного". Агентство назвало три фактори, які сприяли підвищенню прогнозів по Україні: досягнення Україною і МВФ угоди про нову програму кредитування Stand-By; позитивні очікування щодо зниження рівня корупції завдяки реформам у країні; посилення протидії України у ході конфлікту з Росією. Однак у агентстві відзначили, що Україна все ще суттєво залежить від фінансування МВФ.

У 2010 році у Доповіді про стан людського розвитку вперше було використано показник Індексу гендерної нерівності (ІГН), який відображає гендерну нерівність у трьох сферах: репродуктивне здоров'я, розширення прав і можливостей та економічна активність. Репродуктивне здоров'я вимірюється з урахуванням рівня материнської смертності та народжуваності серед дівчат-підлітків; розширення прав та можливостей визначається за кількістю парламентських місць, які належать жінкам, а також за наявністю середньої загальної та вищої освіти серед жінок і чоловіків; економічна активність визначається за рівнем участі жінок та чоловіків на ринку праці. ІГН можливо тлумачити як регрес людського розвитку, причиною якого є нерівність у досягненнях серед жінок та чоловіків.

Україна посідає 65 місце серед 149 країн за індексом 2018 року. В Україні жінкам належить 14% місць у парламенті, а 94,5% дорослих жінок мають принаймні загальну середню освіту у порівнянні з 95,6% чоловіків.

Міжнародна правозахисна організація **Freedom House** у 2019 році віднесла Україну до категорії "частково вільних" країн, а окупований РФ Крим отримав статус "не вільної" території. Зокрема, в Україні правозахисні групи задокументували понад 50 нападів на активістів протягом перших дев'яти місяців 2018 року. Правозахисники також звернули увагу, що мали місце жорсткі збройні напади на ромську меншину з боку націоналістичних угруповань.

Крім того, **Bloomberg's Misery Index** відзначив, що Україна опинилася на 7 місці в рейтингу найбільш нещасних країн світу за 2018 рік. Bloomberg's MiseryIndex розраховується на основі прогнозів щодо інфляції та безробіття для 66 країн. Позитивний момент в тому, що у порівнянні з 2017 роком країна змогла покращити своє місце в цьому рейтингу на 2 позиції

Також, згідно з даними **World Happiness Report** за 2018 рік, Україна втратила шість позицій. Україна опинилася на 138 місці в рейтингу щастя. Зокрема, українці незадоволені рівнем соціальної підтримки в країні і рівнем ВВП на душу населення.

Натомість світовий рейтинг добробуту (**TheLegatumProsperityIndex 2018**), який складає британський аналітичний центр TheLegatumInstitute, свідчить, що Україна піднялася на одну позицію і зайняла 111 місце серед 149 країн. Добробут країн оцінюється на основі результатів опитувань громадян за такими категоріями: стан економіки і соціальної сфери, влада, підприємництво, охорона здоров'я і персональна свобода.

Разом з цим, у 2018 році Україна, за даними **Global Innovation Index**, вперше обійшла Росію. Так, за рік вона піднялася з 50 на 43 місце в рейтингу інноваційних країн.

Отже, рівень життя населення в Україні, як і за попередніх часів її незалежності, залишає бажати кращого.

1.4. Ринок праці

З кожним роком в Україні стрімко зменшується чисельність зайнятого населення. І хоча темпи скорочення чисельності зайнятого населення зменшуються, це не дає приводу до оптимізму.

Найбільше зайнятого населення, понад 3,6 млн осіб, займаються оптовою та роздрібною торгівлею.

Традиційне друге місце займає галузь сільського господарства, питома вага якої у 2018 році становила 18%.

У промисловості зайнято 14,8% від загальної чисельності зайнятого населення.

Усі інші галузі економіки мають менш як 10% зайнятого населення.

**Таблиця 10. Зайняте населення за видами економічної діяльності у 2015-2018 роках ¹
(КВЕД-2010)**

(тис. осіб)

	2015	2016	2017	2018
Усього зайнято	16443,2	16276,9	16156,4	16360,9
Сільське, лісове та рибне господарство	2870,6	2866,5	2860,7	2937,6
Промисловість	2573,9	2494,8	2440,6	2426
Будівництво	642,1	644,5	644,3	665,3
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	3510,7	3516,2	3525,8	3654,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	998,0	997,2	991,6	995,1
Тимчасове розміщування й організація харчування	277,3	276,7	276,3	283
Інформація та телекомунікації	272,9	275,2	274,1	280,3
Фінансова та страхова діяльність	243,6	225,6	215,9	214
Операції з нерухомим майном	268,3	255,5	252,3	259,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	422,9	428,1	415,8	437,9
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	298,6	304,3	297,9	304,3
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	974,5 ²	973,1	979,7	939,3
Освіта	1496,5	1441,4	1423,4	1416,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1040,7	1030,4	1013,6	995,4
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	207,9	201,6	199,8	196,9
Інші види економічної діяльності	344,7	345,8	344,6	355,2

Загальна чисельність економічно активного населення щороку знижується, як знижується і чисельність безробітного населення.

Проте ці тенденції пов'язані не з економічними процесами, а з демографічною кризою (таблиця 11).

Таблиця 11. Економічна активність населення працездатного віку

	Економічно активне населення працездатного віку	Зайняте населення працездатного віку		Безробітне населення (за методологією МОП) працездатного віку	
		тис. осіб	у % до всього населення відповідного віку	тис. осіб	у % до економічно активного населення відповідного віку
2015	17396,0	15742,0	64,7	1654,0	9,5
2016	17303,6	15626,1	64,2	1677,5	9,7
2017	17193,2	15495,9	64,5	1697,3	9,9
2018	17296,2	15718,6	66,1	1577,6	9,1

Примітка: Дані наведено за результатами вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності за 2014 рік без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя, за 2015 та 2016 роки – також без частини зони проведення антитерористичної операції.

Аналіз помісячної динаміки кількості безробітних та потреби підприємств у працівниках на заміщення вільних робочих місць свідчить про наявність сезонних особливостей цих показників.

Зокрема, найбільша потреба підприємств у працівниках зазвичай підвищувалася в травні й тривала до жовтня. Натомість кінець і початок року, зазвичай це грудень-лютий, були найтяжчими для працівників при пошуку робочих місць (таблиця 12).

Табл. 12. Попит та пропозиція робочої сили в Україні
(на кінець звітного періоду)

Рік та місяць	Кількість зареєстрованих безробітних*, тис. осіб	Потреба підприємств у працівниках на заміщення вільних робочих місць, тис. осіб	Навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вільних робочих місць, осіб
2015 рік			
Січень	524,4	41,0	128
Лютий	523,1	43,4	121
Березень	506,8	56,2	90
Квітень	486,4	49,9	97
Травень	469,4	48,1	97

Червень	443,9	43,6	102
Липень	427,5	41,6	103
Серпень	414,7	48,3	86
Вересень	407,4	41,3	99
Жовтень	394,1	39,8	99
Листопад	433,5	34,2	127
Грудень	490,8	25,9	189
2016 рік			
Січень	508,6	31,3	162
Лютий	508,2	38,9	131
Березень	467,5	49,9	94
Квітень	434,7	39,6	110
Травень	416,4	45,3	92
Червень	388,9	40,8	95
Липень	369,7	42,4	87
Серпень	355,7	53,9	66
Вересень	341,5	56,9	60
Жовтень	316,2	57,1	55
Листопад	337,9	53,3	63
Грудень	390,8	36,0	108
2017 рік			
Січень	429,0	47,4	91
Лютий	439,4 ²	57,4 ²	77
Березень	406,8	73,5	55
Квітень	374,2	64,3	58
Травень	352,6	69,6	51
Червень	330,2	66,5	50

Липень	319,9	65,3	49
Серпень	311,9	77,0	40
Вересень	303,0	73,4	41
Жовтень	281,9	73,2	39
Листопад	309,0	67,7	46
Грудень	354,4	50,4	70
2018 рік			
Січень	378,9	59,8	63
Лютий	383,7	71,8	53
Березень	366,9	93,0	39
Квітень	326,8	83,8	39
Травень	316,0	86,2	37
Червень	303,9	82,4	37
Липень	298,0	86,8	34
Серпень	292,8	100,3	29
Вересень	287,1	97,0	30
Жовтень	271,4	97,3	28
Листопад	301,0	81,2	37
Грудень	341,7	58,4	59

** За 2011-2012 роки інформацію наведено щодо кількості незайнятих громадян, які перебували на обліку державної служби зайнятості.*

Примітка: за 2015 та 2016 роки – також без частини зони проведення антитерористичної операції.

Кількість вільних робочих місць (вакантних посад), заявлених роботодавцями до державної служби зайнятості, на кінець 2018 року становила 58,4 тис., що на 15,9% більше, ніж на кінець 2017 року і на 62,2% більше ніж у 2016 році.

Із загальної кількості вакансій кожна п'ята була в переробній промисловості, кожна шоста - в оптовій та роздрібній торгівлі; ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів, кожна дев'ята – у транспорті, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності (таблиця 13).

Таблиця 13. Потреба роботодавців у працівниках за видами економічної діяльності

(на кінець року, тис. осіб)

	2015	2016	2017	2018
Потреба у працівниках, усього	25,9	36,0	50,4	58,4
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	1,2	1,5	2,2	2,5
Промисловість	6,5	10,0	15,1	17,5
з неї:				
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	0,2	0,6	0,6	0,9
Переробна промисловість	5,1	7,8	11,6	12,8
Будівництво	1,0	1,8	2,2	2,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	4,1	5,9	8,1	9,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	2,8	3,8	5,4	6,3
Тимчасове розміщування й організація харчування	0,8	0,9	1,4	1,7
Інформація та телекомунікації	0,3	0,4	0,4	0,6
Фінансова та страхова діяльність	0,2	0,5	0,5	0,6
Операції з нерухомим майном	0,4	0,6	0,7	0,8
Професійна, наукова та технічна діяльність	0,6	0,8	1,1	1,2
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1,1	1,4	2,0	1,9
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	2,7	2,9	4,2	4,2
Освіта	1,4	2,0	2,7	3,7
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2,1	2,7	3,4	4,6
Мистецтво, спорт, розваги та	0,3	0,4	0,5	0,6

Відпочинок				
Надання інших видів послуг	0,4	0,4	0,5	0,6

Примітка: Інформацію наведено за даними державної служби зайнятості відповідно до Класифікації видів економічної діяльності (ДК 009:2010) за 2015 та 2016 роки також без частини зони проведення антитерористичної операції.

Детальний аналіз попиту на робочу силу, в розрізі видів економічної діяльності та у динаміці за 2015-2018 роки, засвідчив, що його спадання було притаманним майже усім галузям економіки. У 2018 році була тенденція покращення попиту роботодавців майже за всіма видами економічної діяльності, зокрема найбільше у працівниках переробної промисловості, оптової та роздрібною торгівлі, ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів тощо.

II. МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА

2.1. Законодавство у сферах міграції

Розвиток та реформування органів Державної міграційної служби України:

Концепція державної міграційної політики, схвалена Указом Президента України від 30.05.2011 № 622;

Концепція створення єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами, схвалена розпорядженням Уряду від 07.11.2012 № 870-р;

Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26.05.2015 № 287;

Концепція здійснення першочергових заходів з реформування ДМС, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 № 1411-р;

Концепція створення національної системи ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 № 1428-р;

Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України, затверджена Указом Президента України від 14.03.2016 № 92;

Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 року № 482-р;

План заходів на 2018-2021 роки щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.08.2018 № 602-р.

Громадянство України і документи, що підтверджують громадянство України:

Закон України «Про громадянство України»;

Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус»;

Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»;

Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»;

Указ Президента України від 27.03.2001 № 215 «Питання організації виконання Закону України «Про громадянство України», яким затверджено Положення про Комісію при Президентові України з питань громадянства та Порядок провадження за заявами і поданнями з питань громадянства України та виконання прийнятих рішень»;

Постанова Верховної Ради України від 26.06.1992 № 2503-XII «Про затвердження положень про паспорт громадянина України та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.1994 № 353 «Про затвердження зразка бланка паспорта громадянина України»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 № 1111 «Про затвердження Правил оформлення і видачі тимчасового посвідчення громадянина України»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 14.12.1995 № 1000 «Про затвердження зразка бланка проїзного документа дитини»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2007 № 858 «Про затвердження технічного опису та зразка бланка паспорта громадянина України для виїзду за кордон та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 № 669 «Про затвердження Порядку отримання, вилучення з Єдиного державного демографічного реєстру та знищення відцифрованих відбитків пальців рук особи»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 302 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України»;

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 № 931-р «Про визначення адміністратора Єдиного державного демографічного реєстру»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 18.10.2017 № 784 «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного демографічного реєстру та надання з нього інформації, взаємодії між уповноваженими суб'єктами, а також здійснення ідентифікації та верифікації»;

наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16.08.2012 № 715 «Про затвердження зразків документів, які подаються для встановлення належності до громадянства України, прийняття до громадянства України, оформлення набуття громадянства України, припинення громадянства України, скасування рішень про оформлення набуття громадянства України, та журналів обліку»;

наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26.11.2014 № 1279 «Про затвердження зразка заяви-анкети для внесення інформації до Єдиного державного демографічного реєстру»;

Інструкція про порядок фіксації біометричних даних (параметрів) іноземців та осіб без громадянства посадовими особами Державної міграційної служби України, її територіальних органів і територіальних підрозділів, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 23.11.2018 № 944.

Реєстрація місця проживання:

Закон України «Про свободу пересування і вільний вибір місця проживання в Україні»;

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 207 «Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру».

Еміграція:

Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України»;

Закон України «Про зовнішню трудову міграцію»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2014 № 152 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, його тимчасового затримання та вилучення».

Імміграція та документи, необхідні для перебування в Україні:

Закон України «Про імміграцію»;

Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.2002 № 1983 «Про затвердження Порядку формування квоти імміграції, Порядку провадження за заявами про надання дозволу на імміграцію і поданнями про його скасування та виконання прийнятих рішень»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 № 118 «Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію»

Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2012 № 150 «Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2012 № 251 «Про затвердження Порядку оформлення, виготовлення і видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання і технічного опису їх бланків та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2002 р. № 1983»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 № 321 «Про затвердження зразка, технічного опису бланка та Порядку оформлення, видачі, обміну, скасування, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення посвідки на постійне проживання»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 № 322 «Про затвердження зразка, технічного опису бланка та Порядку оформлення, видачі, обміну, скасування, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення посвідки на тимчасове проживання»;

наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25.04.2012 № 363 «Про затвердження Порядку розгляду заяв іноземців та осіб без громадянства про продовження строку перебування на території України»;

наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.07.2013 № 681 «Про затвердження Тимчасового порядку розгляду заяв для оформлення посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання».

Шукачі захисту і документи, які підтверджують такий статус:

Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»;

постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2012 № 196 «Про затвердження Положення про посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту»;

постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2012 № 197 «Про затвердження Положення про проїзний документ особи, якій надано додатковий захист»;

постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2012 № 199 «Про затвердження Положення про посвідчення особи, якій надано тимчасовий захист»;

постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2012 № 202 «Про затвердження Положення про посвідчення біженця»;

постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2012 № 203 «Про затвердження Положення про проїзний документ біженця»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.08.2012 № 605-р «Про затвердження плану заходів щодо інтеграції біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, в українське суспільство на період до 2020 року»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.04.2011 № 371-р «Про віднесення цілісних майнових комплексів пунктів тимчасового розміщення біженців до сфери управління Державної міграційної служби»;

постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 987-р «Про утворення державних установ»;

наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07.09.2011 № 649 «Про затвердження Правил розгляду заяв та оформлення документів, необхідних для вирішення питання про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, втрату і позбавлення статусу біженця та додаткового захисту і скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту»;

Положення про пункти тимчасового розміщення біженців, затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 14.06.2018 № 503.

Протидія нелегальній міграції:

Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»;
Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст.203-206);

Кодекс адміністративного судочинства України;

постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2012 № 179 «Про затвердження Порядку провадження за заявами іноземців та осіб без громадянства про добровільне повернення»;

постанова Кабінету Міністрів України від 17.04.2013 № 280 «Про затвердження Порядку надання Державній прикордонній службі та виконання нею доручень уповноважених державних органів щодо осіб, які перетинають державний кордон, та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України»;

постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 № 1110 «Про затвердження типового положення про пункт тимчасового перебування іноземців, осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.04.2011 № 370-р «Про передачу цілісних майнових комплексів пунктів тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, до сфери управління Державної міграційної служби»;

спільний наказ Міністерства внутрішніх справ України, Мінсоцполітики України, МОН України від 04.09.2013 № 850/536/1226 «Про затвердження Порядку проведення заходів щодо здійснення нагляду та контролю за виконанням законодавства в міграційній сфері»;

спільний наказ Міністерства внутрішніх справ України, Адміністрації Держприкордонслужби України, СБУ від 23.04.2012 № 353/271/150 «Про затвердження Інструкції про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства»;

спільний наказ МВС України, МОЗ України, Адміністрації Держприкордонслужби України від 17.04.2012 № 336/268/254 «Про матеріально-побутове і медичне забезпечення іноземців та осіб без громадянства, що утримуються в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, і пунктах тимчасового тримання та спеціально обладнаних приміщеннях»;

спільний наказ МВС України, МЗС України, Мінінфраструктури України, Мінфіну України, СБУ від 01.09.2015 № 1050/254/341/749/562 «Про

затвердження Порядку обміну інформаційно-аналітичними матеріалами між суб'єктами інтегрованого управління кордонами».

Державний контроль за дотриманням законодавства у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів:

Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»;
Закон України «Про свободу пересування і вільний вибір місця проживання в Україні»;

Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст. 197-201, ч. 1 ст. 203, ст.ст. 204, 205, 206);

наказ Міністерства внутрішніх справ України від 28.08.2013 № 825 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення Державною міграційною службою України».

2.2. Функції органів державної влади у сфері міграції

Формуванням та реалізацією міграційної політики в Україні займається низка органів державної влади, основними з яких є:

Міністерство внутрішніх справ України—забезпечує формування державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Запобігає вчиненню, виявляє, припиняє та розкриває кримінальні правопорушення, пов'язані з нелегальною міграцією та торгівлею людьми.

Державна міграційна служба України – реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Відповідно до покладених завдань, ДМС, зокрема:

проводить аналіз міграційної ситуації в Україні, проблем біженців та інших категорій мігрантів, розробляє поточні та довгострокові прогнози із зазначених питань;

здійснює у межах компетенції провадження з питань прийняття до громадянства України і про припинення громадянства України та подає відповідні документи на розгляд Комісії при Президентові України з питань громадянства, а також забезпечує виконання рішень Президента України з питань громадянства;

приймає відповідно до законодавства рішення про встановлення належності до громадянства України, оформлення набуття громадянства України та їх скасування;

готує пропозиції щодо визначення квоти імміграції на календарний рік;

приймає рішення про видачу дозволу на імміграцію, відмову в його видачі та скасування такого дозволу;

бере участь у межах, визначених законодавством, у вирішенні питань трудової міграції та питань, пов'язаних із навчанням в Україні іноземців та осіб без громадянства;

здійснює оформлення і видачу документів для тимчасового або постійного проживання в Україні, а також виїзду за її межі, вилучає такі документи та проставляє в документах, що посвідчують особу іноземців та осіб без громадянства, відмітки про заборону в'їзду в Україну в передбачених законодавством випадках;

приймає рішення про продовження (скорочення) строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України, про добровільне повернення або примусове повернення іноземців та осіб без громадянства до країн їх громадянської належності або країн походження, звертається до судів з позовами про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства, здійснює заходи, пов'язані з примусовим видворенням іноземців та осіб без громадянства з України;

здійснює оформлення і видачу громадянам України документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство, тимчасово затримує та вилучає такі документи у передбачених законодавством випадках;

здійснює ідентифікацію осіб, в тому числі тих, які звернулися із заявами про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, а також іноземців та осіб без громадянства, які втратили документи, що посвідчують особу, та підлягають видворенню або реадмісії;

виконує функції замовника з виготовлення та постачання бланків документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, і документів, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус, а також товарів, робіт і послуг для забезпечення створення і функціонування Єдиного державного демографічного реєстру;

здійснює розроблення зразків заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та довідки про звернення за захистом в Україні;

приймає рішення про визнання іноземців та осіб без громадянства біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, про втрату, позбавлення статусу біженця або додаткового захисту і про скасування рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту;

збирає та аналізує інформацію про наявність у країнах походження біженців та осіб, які потребують додаткового та тимчасового захисту в Україні, умов, за яких такий захист надається;

надсилає компетентним органам влади інших держав запити щодо наявності в таких державах членів сім'ї осіб, які подали заяви про визнання біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, чи яких було визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, і правових підстав для возз'єднання сімей;

розглядає скарги на рішення про відмову у прийнятті заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, і скасування зазначених рішень, якщо вони були прийняті з порушенням законодавства;

вживає у межах компетенції заходів для сприяння реалізації прав біженців та інших категорій мігрантів;

здійснює оформлення і видачу посвідчення біженця, посвідчення особи, якій надано додатковий захист в Україні, а також інших документів, передбачених законодавством для даних категорій осіб;

видає проїзні документи іноземцям та особам без громадянства, яких було визнано біженцями іншими країнами - учасниками Конвенції про статус біженців 1951 року та/або Протоколу щодо статусу біженців 1967 року;

забезпечує функціонування пунктів тимчасового розміщення біженців та пунктів тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні;

бере участь у реалізації державної політики у сфері волонтерської діяльності щодо надання допомоги біженцям;

подає МВС для подальшого внесення Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо необхідності прийняття рішення про тимчасовий захист (припинення тимчасового захисту), веде реєстрацію осіб, яким надано такий захист;

контролює дотримання органами реєстрації законодавства з питань реєстрації місця проживання фізичних осіб;

надає органам реєстрації методологічну та технічну допомогу у забезпеченні взаємодії між реєстрами територіальних громад;

веде облік осіб, які отримали або які претендували на отримання статусу біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту, осіб, які набули (припинили) громадянство України, та осіб, яким надано (скасовано) дозвіл на імміграцію в Україну, на всіх етапах проведення відповідних процедур;

надає в установленому законодавством порядку органам ведення Державного реєстру виборців та іншим органам виконавчої влади передбачені законодавством відомості;

забезпечує створення, удосконалення, розвиток, супроводження та підтримку функціонування Єдиного державного демографічного реєстру,

Єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами, Національної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства, розпорядником яких є ДМС, а також здійснює заходи із захисту інформації в них;

надає послуги з видачі засобів електронного цифрового підпису в установленому законодавством порядку;

забезпечує у межах повноважень, передбачених законом, формування інформаційних ресурсів (баз, банків даних) щодо персональних даних фізичних осіб (у тому числі їх біометричних даних, параметрів), інших інформаційних ресурсів, необхідних для виконання покладених на ДМС завдань;

здійснює відповідно до закону заходи щодо запобігання та протидії нелегальній (незаконній) міграції, іншим порушенням міграційного законодавства;

здійснює міжнародне співробітництво, бере участь у розробленні проектів та укладенні міжнародних договорів України з питань громадянства, міграції, біженців, осіб, які потребують інших форм захисту, реєстрації фізичних осіб та реадмісії, забезпечує в межах своїх повноважень виконання укладених міжнародних договорів України;

здійснює відповідно до закону державний контроль за дотриманням законодавства у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів у передбачених законодавством випадках, притягає порушників до адміністративної відповідальності;

оформлює, видає, обмінює, пересилає, вилучає, повертає державі, знищує документи з безконтактним електронним носієм;

надає адміністративні послуги відповідно до закону;

удосконалює процедури надання адміністративних послуг, у тому числі шляхом впровадження електронних сервісів, зокрема електронної черги, оплати вартості адміністративних послуг платіжними картками;

взаємодіє з адміністратором Єдиного державного демографічного реєстру, у тому числі з питань, пов'язаних із забезпеченням належного функціонування та адміністрування Єдиного державного демографічного реєстру.

Діяльність Служби спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ.

Державна прикордонна служба України:

здійснює прикордонний контроль і пропуск в установленому порядку осіб, транспортних засобів, вантажів у разі наявності належно оформлених документів після проходження ними митного та за потреби інших видів контролю, а також реєстрацію іноземців та осіб без громадянства, які в

установленому порядку прибувають в Україну, та їх паспортних документів у пунктах пропуску через державний кордон та у контрольних пунктах в'їзду - виїзду, а також фіксацію біометричних даних іноземців та осіб без громадянства під час здійснення прикордонного контролю в пунктах пропуску через державний кордон та у контрольних пунктах в'їзду - виїзду;

бере участь в укладанні міжнародних договорів України з прикордонних питань, з питань взаємних поїздок громадян та реадмісії, а також забезпечує їх виконання;

запобігає та не допускає перетинання державного кордону України особами, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або яких тимчасово обмежено у праві виїзду з України, у тому числі згідно з дорученнями правоохоронних органів; розшукує у пунктах пропуску через державний кордон та у контрольних пунктах в'їзду - виїзду осіб, які переховуються від органів досудового розслідування та суду, ухиляються від відбуття кримінальних покарань; виконує в установленому порядку інші доручення правоохоронних органів;

приймає заяви про визнання осіб біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, у порядку, визначеному Законом України "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту";

приймає в установленому порядку рішення про примусове повернення в країну походження або третю країну іноземців та осіб без громадянства, затриманих у межах контрольованих прикордонних районів під час спроби або після незаконного перетинання державного кордону України, з подальшим повідомленням протягом 24 годин прокурора про підстави прийняття такого рішення;

приймає в установленому порядку рішення про розміщення іноземців та осіб без громадянства, затриманих у межах контрольованих прикордонних районів під час спроби або після незаконного перетинання державного кордону України, у пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України, з подальшим повідомленням протягом 24 годин прокурора;

виконує рішення адміністративного суду про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства, затриманих у межах контрольованих прикордонних районів під час спроби або після незаконного перетинання державного кордону України;

здійснює самотійно або у взаємодії з органами внутрішніх справ і органами Служби безпеки України в межах контрольованих прикордонних районів контроль за дотриманням іноземцями та особами без громадянства, а також біженцями, особами, які потребують додаткового захисту, та особами, яким надано притулок в Україні, установлених правил перебування на її території.

Діяльність Служби спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій – здійснює реалізацію державної політики у сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб;

Діяльність Служби спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ.

Міністерство закордонних справ України - здійснює формування та реалізацію державної політики з візових і міграційних питань:

здійснює видачу українських віз, дипломатичних і службових паспортів, посвідчень особи на повернення в Україну, паспортів громадянина України для виїзду за кордон;

веде консульський облік громадян України, які постійно проживають або тимчасово перебувають за кордоном тощо.

Міністерство соціальної політики України - здійснює формування і реалізацію державної політики щодо:

регулювання ринку праці, процесів трудової міграції, визначення правових, економічних та організаційних засад зайнятості населення і його захисту від безробіття;

надання адресної соціальної допомоги вразливим верствам населення, у тому числі малозабезпеченим та багатодітним сім'ям, внутрішньо переміщеним особам;

протидії торгівлі людьми.

Міністерство освіти і науки України - визначає порядок набору іноземців та осіб без громадянства для навчання в Україні, здійснює контроль за його дотриманням українськими навчальними закладами незалежно від їх підпорядкування і форми власності, організовує ведення обліку таких осіб;

визначає пріоритетні та перспективні напрями освітніх послуг, що надаються українськими навчальними закладами іноземцям та особам без громадянства;

затверджує за погодженням з Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти та наукових ступенів і проводить процедуру їх визнання, крім випадків, передбачених Законом України "Про вищу освіту".

Державна служба зайнятості України - здійснює видачу роботодавцям дозволів на застосування праці іноземців та осіб без громадянства та ведення обліку дозволів на застосування праці іноземців та осіб без громадянства.

Діяльність Служби координується і спрямовується через Міністра соціальної політики.

Державна служба України з питань праці - здійснює державний нагляд та контроль за додержанням вимог законодавства про зайнятість населення, з питань використання праці іноземців та осіб без громадянства.

Діяльність Служби координується і спрямовується через Міністра соціальної політики.

Служба безпеки України - здійснює досудове розслідування злочинів, пов'язаних із незаконним переправленням осіб через державний кордон України, бере участь у розробці заходів і вирішенні питань, що стосуються в'їзду в Україну та виїзду за кордон, перебування на її території іноземців та осіб без громадянства, приймає рішення про заборону в'їзду в Україну іноземцю або особі без громадянства, про скорочення строку тимчасового перебування іноземця та особи без громадянства на території України, про примусове повернення іноземця або особи без громадянства в країну походження або третю країну.

2.3. Функції місцевих органів влади у сфері міграції

З метою децентралізації повноважень та адміністративних послуг у сферах міграції, на виконання Закону України від 10.12.2015 № 888 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг» повноваження ДМС у сфері реєстрації місця проживання та зняття з реєстрації місця проживання фізичних осіб делеговано органам реєстрації (виконавчий орган сільської, селищної або міської ради, сільський голова).

Як наслідок, з 04.04.2016 ДМС передано повноваження у сфері реєстрації місця проживання/місця перебування фізичних осіб від територіальних органів і підрозділів ДМС до виконавчих органів сільської, селищної або міської ради, сільських голів.

Крім того, відповідно до Закону України 14.07.2016 № 1474 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямованих на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України», який вступив в дію з 01.10.2016, Центри надання адміністративних послуг (ЦНАП) наділені повноваженнями з прийняття заяв-анкет для внесення інформації до Реєстру та видачі паспортів громадянина України у формі картки та паспортів громадянина України для виїзду за кордон.

З січня 2016 року ДМС забезпечено оформлення та видачу громадянам України, які досягли 16-річного віку, паспортів громадянина України у формі

картки, який містить безконтактний електронний носій інформації, а відповідно до Закону України від 14.07.2016 № 1474 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямованих на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України», з листопада 2016 року – дітям, які досягли 14-річного віку та іншим громадянам при втраті чи пошкодженні паспорта громадянина України у формі книжечки.

Станом на 29.12.2018 паспорти громадянина України у формі картки та паспорти громадянина України для виїзду за кордон вже оформлюють та видають у **134 ЦНАП** та їх територіальних підрозділах (ТП), в яких встановлено **276 робочих станцій**.

III. МІГРАЦІЙНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ

3.1. Внутрішня міграція

Внутрішня міграція характеризує рівень мобільності населення. Зміна місця проживання зазвичай не є спонтанною і залежить від багатьох чинників: економічних, географічних, кліматичних, культурних тощо.

За даними Держстату, у 2018 році обсяги міграційного приросту населення були найвищими за останні 4 роки (таблиця 14).

Табл. 14. Міграційний приріст (скорочення) населення України

осіб

№ з/п	Регіони	2018 рік	2017 рік	2016 рік	2015 рік
1	Усього по Україні	18 589	11 997	10 620	14 233
2	АР Крим	...	...	...	...
3	Вінницька	-3 842	-4 625	-2 505	686
4	Волинська	-687	-823	-1 255	119
5	Дніпропетровська	2 552	24 131	-2 346	-1 351
6	Донецька	-10 280	-23 868	-3601	-9 239
7	Житомирська	-1 431	-888	59	-1 280
8	Закарпатська	84	-97	-982	-1 651
9	Запорізька	-2 172	-2714	-1689	-797
10	Івано-Франківська	560	1461	124	1 901
11	Київська	27 142	30 677	11 402	11 225
12	Кіровоградська	-2 294	-1657	24	-688
13	Луганська	-5 630	-19 147	-2 487	-5 634
14	Львівська	1 886	2 666	4 982	1 335
15	Миколаївська	-2 213	-1 890	-1441	206
16	Одеська	7 696	4 725	3 380	986
17	Полтавська	76	-655	-159	990
18	Рівненська	-2 198	-1827	-253	-782
19	Сумська	-2 103	-731	1152	-974
20	Тернопільська	35	-1355	-1537	250
21	Харківська	4 534	12 069	797	4 981
22	Херсонська	-2 273	-2747	-1 034	-301
23	Хмельницька	-666	-2782	-1 906	-174
24	Черкаська	-2 468	-450	-2 073	-188
25	Чернівецька	222	364	-486	996
26	Чернігівська	-1 843	-2051	-834	155
27	м. Київ	13 942	4 211	13 288	13 462
28	Севастополь	...	...		...

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції. Інформація сформована на основі наявних адміністративних даних щодо зміни реєстрації місця проживання.

² Дані попередні. Інформація щодо міграції, починаючи з квітня 2016 року, сформована на основі наявних адміністративних даних, які надійшли від окремих органів реєстрації

(виконавчих органів сільської, селищної або міської ради, сільських голів (у разі якщо відповідно до законодавства виконавчий орган сільської ради не утворено)).

Найбільш привабливими для внутрішньої міграції у 2015-2018 роках були місто Київ, Київська, Одеська, Харківська, Дніпропетровська та Львівські області. У всіх цих регіонах, за виключенням Дніпропетровської області, міграційний приріст був стабільно позитивним за усі останні 4 роки.

Натомість найменш привабливими для міграції були Донецька, Луганська, Запорізька, Кіровоградська, Рівненська, Вінницька, Херсонська, Черкаська та Чернігівська області.

Якісний аналіз складу населення України у 2015-2018 роках засвідчив, що внутрішня міграція населення України носить урбаністичний характер, тобто пов'язана із переміщенням населення з сільської місцевості до міської (таблиця 15).

Табл. 15. Чисельність наявного населення (за оцінкою) по регіонах України за типом поселень станом на 1 січня

тис. осіб

Регіони	2018		2017		2016		2015	
	міське	сільське	міське	міське	міське	міське	сільське	сільське
Україна	29 256,7	12 896,5	29 371	13 015,4	29 585,0	13 175,5	29 673, 1	13 256,2
АР Крим								-
Вінницька	801,7	758,7	806,3	769,5	813,4	788,8	814,8	815,3
Волинська	540,7	494,7	542,7	495,8	545,6	497,1	545,4	543,7
Дніпропетровська	2 690,5	516	2 707	524,2	2 722,1	532,8	2 740,0	2751,8
Донецька	3 783,4	382,5	3 813,3	387,2	3 870,1	395,0	3 895,6	3937,7
Житомирська	721,4	498,8	726,7	504,6	733,6	513,9	737,7	739,7
Закарпатська	466,1	790,7	465,5	792,7	467,0	792,2	467,3	466,9
Запорізька	1 319,2	386,6	1 331,5	391,7	1 353,8	399,8	1 362,3	1369,0
Івано – Франківська	607	766,3	606,2	771,3	604,5	777,8	602,7	600,8
Київська	1 097,3	670,7	1 089,2	665,1	1 078,0	654,2	1 075,2	1070,2
Кіровоградська	598	347,6	603	353,2	611,6	361,5	615,1	617,9
Луганська	1 872	279,8	1 884,7	283,1	1 916,2	289,2	1 928,3	1945,3
Львівська	1 537,7	984,3	1 542,1	987,5	1 544,9	989,3	1 547,0	1545,9
Миколаївська	774,1	357	779,7	361,6	790,6	367,6	792,9	793,8
Одеська	1 595,5	784,8	1 594,9	788,2	1 597,4	792,9	1 603,1	1603,8

Полтавська	873,2	527,3	878,9	534,9	891,7	547,2	895,7	899,0
Рівненська	549,6	607,7	550,9	609,7	553,0	608,8	554,2	553,6
Сумська	747,9	333,6	754,2	340,1	763,6	349,7	768,4	772,0
Тернопільська	473,7	572,2	472,7	579,6	475,2	590,5	475,8	475,1
Харківська	2 168,4	507,2	2 179,5	514,5	2 192,5	526,1	2 200,6	2202,5
Херсонська	636,4	401,2	641,4	405,6	650,5	411,9	653,5	656,2
Хмельницька	722	542,7	723,0	551,4	729,8	564,6	730,3	729,5
Черкаська	684	522,3	690,1	530,3	706,2	536,8	710,1	712,5
Чернівецька	390,7	513,7	390,4	516,3	391,8	518,1	390,3	388,2
Чернігівська	655,6	350,1	662,4	357,7	675,3	369,7	678,8	682,0
м. Київ	2 950,8	х	2 934,5	х	2 906,6	х	2 888,0	2868,7
Севастополь	-	-	-	-	-	-		

Як видно з таблиці "сільськими" в Україні залишилися 5 регіонів - це Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська, Тернопільська та Чернівецька області. У інших регіонах країни доля міського населення переважає сільське.

У 2018 році картина щодо урбанізації населення України була такою ж, як і у попередні 2 роки.

Таблиця 16. Структура наявного населення за типом поселень в Україні

тис. осіб

	2015 рік		2016 рік		2017 рік		2018 рік	
	% до заг. чис-ті	% до заг. чис-ті	% до заг. чис-ті	% до заг. чис-ті	Сер. чис-ть	% до заг. чис-ті	Сер. чис-ть	% до заг. чис-ті
сільське	13 256,2	31,0	13 175,5	30,8	13 015,4	30,7	12 896,5	30,6
міське	29 673,1	69,0	29 585,0	69,2	29 371	69,3	29 256,7	69,4

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

Розрахунки (оцінки) чисельності населення здійснено на основі наявних адміністративних даних щодо державної реєстрації народження і смерті та зміни реєстрації постійного місця проживання.

На фоні світової картини, структура населення України (таблиця 16) така ж як і у європейських країнах.

За даними ООН за 2017 рік, найбільш урбанізованими регіонами світу є Північна Америка (82% міського населення), Латинська Америка та Кариби (81%), а також Європа (74%). Рівень урбанізації в Азії дещо нижчий і складає 50%. В Африці в містах проживає 43% населення континенту.

Таким чином, структура населення України відповідає загальним світовим тенденціям.

3.2. Внутрішньо переміщені особи

З метою забезпечення прав і свобод вимушених переселенців з тимчасово окупованих територій та районів проведення антитерористичної операції 20.10.2014 Верховною Радою України прийнято Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», яким визначено повноваження ДМС з питань забезпечення прав і свобод таких осіб.

Зокрема, відповідно до вимог статті 6 та пункту 5 статті 11 цього Закону, з метою забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб на отримання чи поновлення документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, ДМС забезпечує документування таких осіб за місцем їх звернення.

Відповідно до п. 3.4 Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26.05.2015 № 287, до актуальних загроз національній безпеці України віднесено активізацію міграційних процесів унаслідок бойових дій.

ДМС, у разі відсутності документів, що посвідчують особу та підтверджують її громадянство, здійснює ідентифікацію внутрішньо переміщеної особи; забезпечує оформлення, видачу, обмін, продовження строку дії документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, за місцем фактичного перебування внутрішньо переміщеної особи (п. 5 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»).

Починаючи з 2014 року територіальними органами і підрозділами ДМС надано 946,4 тис. адміністративних послуг внутрішньо переміщеним особам, у т.ч. 761 тис. або 80,4% – громадянам з районів проведення ООС (АТО) та 185,4 тис. або 19,4% – з Автономної Республіки Крим та м. Севастополя (оформлення паспорта громадянина України, вклеювання до паспорта фотокарток при досягненні 25- і 45- річного віку, оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон).

За регіонами розселення внутрішньо переміщених осіб найчастіше за отриманням адміністративних послуг ДМС починаючи з 2014 року зверталися:

громадяни з районів проведення ООС (АТО) - в Донецькій (307,6 тис. або 40,4%), Луганській (95,6 тис. або 12,6%), Харківській (75,5 тис. або 9,9%), Дніпропетровській (40,6 тис. або 5,3%), Запорізькій (23,3 тис. або 3,1%),

Київській (21,1 тис. або 2,8%), Одеській (15,2 тис. або 2%), Херсонській (10,4 тис. або 1,4%) областях та м. Києві 117,3 тис. або 15,4%), інші – 7,1%;

громадяни з Автономної Республіки Крим та м. Севастополя - в Херсонській (96,8 тис. або 52,2%), Дніпропетровській (11,4 тис. або 6,1%), Запорізькій (5,7 тис. або 3,1%), Одеській (5,8 тис. або 3,1%), Харківській (4,9 тис. або 2,6%), Київській (5,5 тис. або 3%), Миколаївській (3,7 тис. або 2%), Львівській (2,9 тис. або 1,6%) областях та м. Києві (37,9 тис. або 20,4%), інші – 5,8%.

З початку 2018 року територіальними органами і підрозділами ДМС внутрішньо переміщеним особам надано 254,5 тис. адміністративних послуг (2017 р. – 223,3 тис., більше на 14%), у т.ч. 200,1 тис. або 78,6% – громадянам з районів проведення ООС (АТО) (2017 р. – 180,2 тис., більше на 11%) та 54,4 тис. або 21,4% – з Автономної Республіки Крим та м. Севастополя (2016 р. – 43,1 тис., більше на 26,2%).

За регіонами розселення внутрішньо переміщених осіб найчастіше за отриманням адміністративних послуг ДМС у звітному періоді зверталися:

громадяни з районів проведення ООС (АТО) - в Донецькій (94 тис. або 47%), Луганській (28,4 тис. або 14,2%), Харківській (12,7 тис. або 6,3%), Дніпропетровській (5,3 тис. або 2,6%), Київській (9,5 тис. або 4,7%), Запорізькій (5,1 тис. або 2,5%), Одеській (4,7 тис. або 2,3%), Херсонській (2,2 тис. або 1,1%) областях та м. Києві (25,6 тис. або 12,8%), інші – 6,4%;

громадяни з Автономної Республіки Крим та м. Севастополя - в Херсонській (34,3 тис. або 63%), Київській (2 тис. або 3,7%), Одеській (1,7 тис. або 3,1%), Дніпропетровській (1,3 тис. або 2,4%), Запорізькій (1,3 тис. або 2,4%), Харківській (1 тис. або 1,8%), Миколаївській (1 тис. або 1,8%) областях та м. Києві (8,1 тис. або 14,9%), інші – 6,8%.

Особи, що перемістилися за межі тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції, звернулися до територіальних органів чи підрозділів ДМС та отримали наступні адміністративні послуги (таблиця 17).

Таблиця 17. Кількість окремих адміністративних послуг, наданих територіальними органами ДМС внутрішньо переміщеним особам

Адміністративна послуга ДМС	Особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України АР Крим та м. Севастополя				Особам, які переміщуються з районів проведення ООС (АТО)			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Реєстрація місця проживання	3 826	859*	-		20 339	18 499*	-	-
Реєстрація місця перебування	509	98*	-		381 493	26 344*	-	-
Оформлення паспорта	3 766	3 690	232		42 303	39 875	9 659	-

громадянина України (у формі книжечки)								
Оформлення паспорта громадянина у формі картки (ID)	-	722	4 019		-	4 878	25 524	48 252
Уклеювання до паспорта фотокартки при досягненні 25- і 45- річного віку	7 634	8 610	7 346		62 970	62 307	36 599	37 334
Оформлення тимчасового посвідчення, що підтверджує особу громадянина України	55	153	26		1 837	2 101	1 777	14 480
Оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон	25 091	17 670	31 443		66 383	47 268	106 685	154 426
Оформлення проїзного документу дитини	892	35	-		3 001	236	-	-
Усього	41 773	31 837	43 066		578 326	201 508	180 944	254 492

Відповідно до Закону України «Про зайнятість населення» Державна служба зайнятості здійснює заходи щодо сприяння в пошуку роботи всім громадянам, які звертаються за допомогою у працевлаштуванні, незалежно від їх місця проживання чи перебування.

Протягом 2018 року отримували послуги служби зайнятості 15,8 тис. внутрішньо переміщених осіб, які отримали довідку відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб», що на 9% менше ніж у 2017 році, та у тричі менше, ніж у 2015 році.

Державна служба зайнятості сприяла працевлаштуванню 5,6 тис. внутрішньо переміщених осіб.

З компенсацією роботодавцю витрат на оплату праці за працевлаштування зареєстрованих безробітних з числа ВПО було працевлаштовано 1,1 тис. осіб.

За направленням служби зайнятості професійне навчання проходили 1,9 тис. безробітних, з числа ВПО.

У громадських роботах та інших роботах тимчасового характеру взяли участь 1,4 тис. осіб.

Станом на 1 січня 2019 року продовжували отримувати послуги служби зайнятості 3,2 тис. безробітних ВПО, що на 18% менше ніж на відповідну дату 2018 року.

Інформацію щодо надання послуг Державною службою зайнятості внутрішньо переміщеним особам викладено в додатку.

Табл. 18. Інформація про надання послуг державною службою зайнятості внутрішньо переміщеним особам

	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	<i>тис. осіб</i> 2018 до 2017, %
Отримували послуги	45,5	24,3	17,4	15,8	90,8
Працевлаштовані	11,3	6,8	5,9	5,6	94,9
Проходили професійне навчання	3,1	2,3	2,1	1,9	90,5
Брали участь у громадських та інших роботах тимчасового характеру	4,2	2,7	1,8	1,4	77,8

Станом на:

	1 січня 2016 р.	1 січня 2017 р.	1 січня 2018 р.	1 січня 2019 р.	%
Мали статус безробітного	9,3	4,1	3,9	3,2	82,1
у т. ч. отримували допомогу по безробіттю	7,2	2,8	2,9	2,3	79,3

3.3. Поїздки громадян України за кордон

У 2018 році у щорічному Індексі громадянств світу Україна зробила серйозний прорив на 17 позицій та показала один з найбільш вражаючих результатів зростання цінності громадянства в світі.

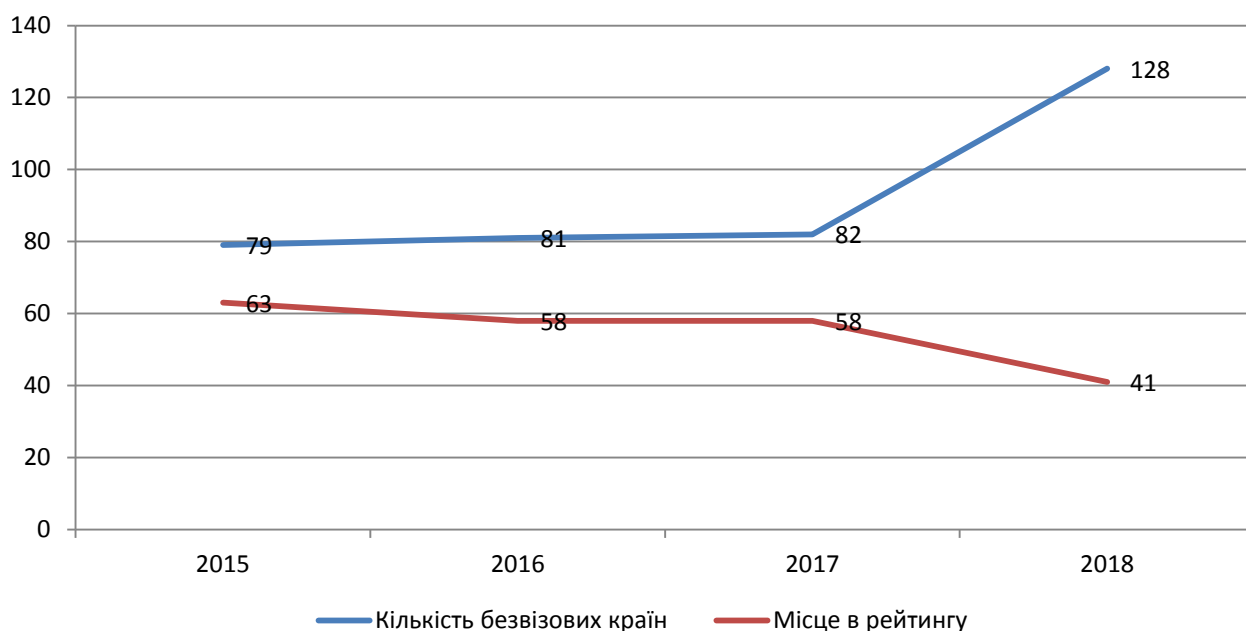
Індекс громадянств світу (TheHenley&Partners – KochenovQualityofNationalityIndex, QNI) надає об'єктивну оцінку 209 громадянствам світу і ранжирує їх за різними показниками.

Лідером оновленого Індексу паспортів, який визначає, наскільки багато країн можна відвідати з тим чи іншим паспортом, стала Японія. Громадяни цієї країни можуть відвідувати без візи 190 країн світу. На другому місці Південна Корея, яка за три місяці додала Індію в список безвізових країн і піднялася в Індексі на одну позицію. Сінгапур також на другому місці з показником 189 країн.

У 2017 році перше місце займала Німеччина з показником 177 країн, проте за підсумками 2018 року Німеччина ділила третє місце з Францією (188 країн з безвізовим відвідуванням).

Великобританія і США втратили позиції в Індексі, і за підсумками 2018 року зайняли 6-е місце (185 країн). Значне падіння з 1-го місця в 2015 році експерти пояснюють політикою «закритих дверей» обох країн.

Діаграма 2. Globalpassportindexfor Ukraine 2015-2018

Українці завдяки безвізовому режиму з ЄС загалом мають безвізовий доступ в 128 країн світу. Україна займає 41-е місце зі 104-х. Такий же показник у Нікарагуа і Самоа.

Таким чином, на кінець 2018 року громадяни України мали право на безвізовий порядок в'їзду до таких країн світу:

1) на підставі паспорта громадянина України для виїзду за кордон:

Австрія, Азербайджанська Республіка, Республіка Албанія, Антигуа і Барбуда, Андорра, Аргентинська Республіка, Барбадос, Бельгія, Республіка Білорусь, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Федеративна Республіка Бразилія, Бруней Даруссалам, Вануату, Ватикан, Республіка Вірменія, Гаїті, Гватемала, Гондурас, Гонконг (Китай), Греція, Грузія, Данія, Домініка (Співдружність), Домініканська Республіка, Еквадор, Естонія, Держава Ізраїль, Індонезія, Ісландія, Іспанія, Італія, Республіка Казахстан, Катар, Киргизька Республіка, Кіпр, Коста-Ріка, Латвія, Литва, Ліхтенштейн, Люксембург, Маврикій, Республіка Північна Македонія, Малайзія, Мальта, Мікронезія, Монголія, Республіка Молдова, Монако, Намібія, Республіка Нікарагуа, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Палестина, Республіка Панама, Республіка Парагвай, Перу, Польща, Португалія, ОАЕ, Російська Федерація, Румунія, Республіка Ель-Сальвадор, Сан-Марино, Свазіленд, Сенегал, Сент-Вінсент і Гренадини, Сент-Кітс і Невіс, Республіка Сербія, Словаччина, Словенія, Республіка Таджикистан, Турецька Республіка, Республіка Узбекистан, Угорщина, Фіджі, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Республіка Чорногорія, Республіка Чилі, Швейцарія, Швеція, Ямайка;

2) на підставі дипломатичного паспорта:

Австрія, Республіка Албанія, Антигуа і Барбуда, Андорра, Аргентинська Республіка, Барбадос, Бельгія, Республіка Білорусь, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Федеративна Республіка Бразилія, Бруней Даруссалам, Вануату, Ватикан, Венесуела, В'єтнам, Республіка Вірменія, Гаїті, Гватемала, Гондурас, Греція, Грузія, Данія, Домініка (Співдружність), Домініканська Республіка, Еквадор, Естонія, Єгипет, Держава Ізраїль, Індія, Іран, Ісландія, Іспанія, Італія, Республіка Казахстан, Катар, Киргизька Республіка, Кіпр, Китайська Народна Республіка, Китай (САР Гонконг), Колумбія, Коста-Ріка, Куба, Кувейт, Лаос, Латвія, Литва, Ліхтенштейн, Люксембург, Маврикій, Республіка Північна Македонія, Малайзія, Мальта, Марокко, Мексика, Мікронезія, Монголія, Республіка Молдова, Монако, Намібія, Нідерланди, Республіка Нікарагуа, Німеччина, Норвегія, ОАЕ, Палестина, Республіка Панама, Республіка Парагвай, Перу, Польща, Португалія, Російська Федерація, Румунія, Республіка Ель-Сальвадор, Сан-Марино, Свазіленд, Сент-Вінсент і Гренадини, Сент-Кітс і Невіс, Республіка Сербія, Сінгапур, Словаччина, Словенія, Республіка Таджикистан, Таїланд, Туніс, Турецька Республіка, Туркменістан, Республіка Узбекистан, Угорщина, Уругвай, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Республіка Чорногорія, Республіка Чилі, Швейцарія, Швеція, Ямайка, Японія;

3) на підставі службового паспорта:

Австрія, Республіка Албанія, Антигуа і Барбуда, Андорра, Аргентинська Республіка, Барбадос, Бельгія, Республіка Білорусь, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Федеративна Республіка Бразилія, Бруней Даруссалам, Вануату, Ватикан, Венесуела, В'єтнам, Республіка Вірменія, Гаїті, Гватемала, Гондурас, Греція, Грузія, Данія, Домініка (Співдружність), Домініканська Республіка, Еквадор, Естонія, Єгипет, Держава Ізраїль, Іран, Ісландія, Іспанія, Італія, Республіка Казахстан, Киргизька Республіка, Кіпр, Китайська Народна Республіка, Китай (САР Гонконг), Колумбія, Коста-Ріка, Куба, Кувейт, Лаос, Латвія, Литва, Ліхтенштейн, Люксембург, Маврикій, Республіка Північна Македонія, Малайзія, Мальта, Марокко, Мікронезія, Монголія, Республіка Молдова, Монако, Намібія, Нідерланди, Республіка Нікарагуа, Німеччина, Норвегія, ОАЕ, Палестина, Республіка Панама, Республіка Парагвай, Перу, Польща, Португалія, Російська Федерація, Румунія, Республіка Ель-Сальвадор, Сан-Марино, Свазіленд, Сент-Вінсент і Гренадини, Сент-Кітс і Невіс, Республіка Сербія, Сінгапур, Словаччина, Словенія, Республіка Таджикистан, Таїланд, Туніс, Турецька Республіка, Туркменістан, Республіка Узбекистан, Угорщина, Уругвай, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Республіка Чорногорія, Республіка Чилі, Швейцарія, Швеція, Ямайка;

Спрощений порядок в'їзду на територію іноземної держави на підставі паспорта громадянина України для виїзду за кордон (віза по прибутті, е-візи) запровадили 59 країн: Австралія, Багамські острови, Бангладеш, Бахрейн, Беліз, Бенін, Болівія, Габон, Гана, Гвінея-Бісау, Гренада, Джибуті, Ефіопія, Єгипет, Замбія, Зімбабве, Індія, Іран, Ірландія, Йорданія,

Кабо-Верде, Камбоджа, Катар, Кенія, Китай, САР Аоминь (Макао) Китай (КНР), Коморські острови, Кот-д'Івуар, Демократична Республіка Конго, Кувейт, Лаос, Лесото, Ліван, Мавританія, Мадагаскар, Мальдівські острови, Маршалові острови, Мексика, Мозамбік, М'янма, Непал, Нігерія, Нова Зеландія, Оман, Палау, Руанда, Самоа, Сан-Томе і Принсіпі, Сент-Люсія, Сейшельські острови, Сінгапур, Соломонові острови, Таїланд, Тимор-Лешті, Того, Тонга, Тувалу, Уганда, Шрі-Ланка.

Згідно наведеного аналізу поїздок за кордон (таблиця 20), найбільше громадяни України виїждять за кордон з приватною метою. Питома вага кількості таких поїздок у загальній кількості поїздок за кордон становить не менш як 97%.

Табл. 20. Аналіз кількості виїздів громадян України за кордон

Рік	мета поїздки						Всього
		службова	організов.	приватна	обслуг. персонал	військ. служба	
2015 рік	кількість	185 170	206 598	22 779 483	193 530	14	23 364 795
	частка, %	0,79	0,88	97,49	0,83	0,00	100,00
2016 рік	кількість	156 157	224 646	24 287 430	557 920	230	25 226 383
	частка, %	0,62	0,89	96,28	2,21	0,00	100,00
2017 рік	кількість	97 271	120 887	26 219 255	629 548	114	27 067 075
	частка, %	0,36	0,45	96,87	2,33	0,00	100,00
2018 рік	кількість	97 010	224 420	27 489 462	165 789	0	27 976 681
	частка, %	0,35	0,80	98,26	0,59	0,00	100,00
Всього		535 610	776 553	100 775 921	1 546 792	358	103 635 234

Загальна кількість громадян України, які виїхали за кордон у 2018 році зберегла тенденції попередніх років і зросла майже на 20%, порівняно з 2015 роком.

Аналіз країн відвідування громадянами України, кількість поїздок до яких знаходиться у межах 100 тис. на рік (таблиця 21), засвідчив про зменшення кількості громадян України які виїжджали до РФ, Білорусії, Молдови. Натомість зросла кількість громадян які виїжджали до Польщі, Угорщини, Туреччини, Румунії, Словаччини, ОАЕ, Ізраїлю, Італії. Подолали у цьому році стотисячний поріг Грузія, Австрія, Франція та Нідерланди. Австралія та Греція не подолали 100 тисячний бар'єр у 2016 році.

Таблиця 21. Статистичні дані про виїзд громадян України за кордон за 2015-2018 роки

Код країни	Назва країни	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Всього
40	Австрія	107 361	107 825	115 790	147 701	478 677
31	Азербайджан	20 885	27 346	27 386	27 287	102 904
8	Албанія	1 395	3 549	5 405	7 349	17 698

12	Алжир	184	117	328	272	901
660	Ангілья	19	10	19	21	69
28	Антигуа і Барбуда	0	1	0	0	1
32	Аргентина	2	19	0	0	21
4	Афганістан	29	0	18	2	49
50	Бангладеш	53	134	68	8	263
84	Беліз	0	10	10	8	28
56	Бельгія	15 961	17 775	21 031	29 304	84 071
112	Білорусь	1 390 854	1 191 929	1 245 015	1 429 594	5 257 392
100	Болгарія	47 844	57 286	61 745	81 569	248 444
68	Болівія	0	27	0	0	27
70	Боснія і Герцеговина	4	35	0	0	39
76	Бразилія	14	7	7	0	28
704	В'єтнам	0	0	0	90	90
826	Великобританія	62 549	64 618	64 053	71 575	262 795
51	Вірменія	15 204	22 622	15 469	18 630	71 925
320	Гватемала	0	0	0	77	77
300	Греція	103 346	98 410	106 633	136 391	444 780
268	Грузія	84 316	109 024	117 793	125 923	437 056
208	Данія	86	124	6 386	38 559	45 155
180	Демократична Республіка Конго	8	23	0	0	31
262	Джибуті		38	5	0	43
214	Домініканська Республіка	873	530	0	338	1 741
218	Еквадор	4	0	0	0	4
232	Еритрея	0	12	0	0	12
233	Естонія	6 751	11 758	14 569	25 358	58 436
230	Ефіопія	2	0	0	146	148
818	Єгипет	352 870	420 335	735 094	1 133 056	2 641 355
887	Ємен	20	0	11	9	40
400	Йорданія	8 269	9 855	8 517	8 397	35 038
376	Ізраїль	130 416	147 213	155 866	156 521	590 016
356	Індія	3 047	339	637	4 947	8 970
360	Індонезія	61	104	30	29	224
368	Ірак	74	20	20	710	824
364	Іран	4 821	6 862	6 337	5 715	23 735
372	Ірландія	289	123	31	38	481
352	Ісландія	67	2	350	3	422
724	Іспанія	61 696	91 059	113 590	165 999	432 344
380	Італія	116 242	125 992	175 686	311 165	729 085
398	Казахстан	35 704	36 253	39 147	41 030	152 134
116	Камбоджа	0	26	0	0	26
120	Камерун	1	0	0	0	1
124	Канада	2 060	21	7	5 488	7 576
634	Катар	0	0	14 263	45 207	59 470
404	Кенія	0	71	67	0	138

417	Киргизстан	12	158	7	1	178
156	Китай	9 302	20 866	23 323	23 857	77 348
196	Кіпр	57 420	80 331	58 526	83 687	279 964
296	Кірібаті	0	18	0	0	18
410	Корея Південна	12	3	53	40	108
428	Латвія	29 564	39 368	54 926	78 791	202 649
440	Литва	28 570	57 911	54 899	64 094	205 474
430	Ліберія	5	198	0	0	203
422	Ліван	4 929	5 742	5 825	5 541	22 037
434	Лівія	113	271	64	89	537
442	Люксембург	33	35	28	4	100
478	Мавританія	0	0	2	1	3
807	Македонія	298	57	29	655	1 039
458	Малайзія	0	1	0	0	1
466	Малі	0	0	7	0	7
462	Мальдіви	26	0	0	8	34
470	Мальта	2 086	1 067	805	2 564	6 522
504	Марокко	119	206	265	580	1 170
484	Мексика	38	7	26	47	118
508	Мозамбік	0	21	0	0	21
498	Молдова	1 731 628	1 692 458	1 702 423	1 667 981	6 794 490
496	Монголія	7	10	0	0	17
104	М'янма (Бірма)	14	0	0	0	14
516	Намібія	0	2	0	0	2
524	Непал	0	0	36	0	36
566	Нігерія	5	0	32	0	37
528	Нідерланди	87 219	101 342	114 650	80 104	383 315
276	Німеччина	295 483	299 063	346 157	534 323	1 475 026
578	Норвегія	46	97	7	2	152
784	ОАЕ	137 905	158 357	166 812	184 578	647 652
512	Оман	0	5	4	3	12
586	Пакистан	32	0	28	14	74
275	Палестина	1	1	1	1	4
591	Панама	0	11	0	0	11
710	ПАР	0	5	15	38	58
600	Парагвай	3	0	0	0	3
604	Перу	0	0	0	2	2
612	Піткern	0	0	7	0	7
616	Польща	9 519 193	10 133 129	10 410 307	10 005 783	40 068 412
620	Португалія	8 633	660	992	8 675	18 960
178	Республіка Конго	0	13	0	0	13
643	Росія	4 161 055	4 106 363	4 450 684	4 192 339	16 910 441
642	Румунія	685 664	916 667	1 052 276	1 242 097	3 896 704
682	Саудівська Аравія	124	113	80	152	469
686	Сенегал	0	0	21	0	21
688	Сербія	2 195	7 179	2 094	2 304	13 772

760	Сирія	591	80	16	1	688
702	Сінгапур	3	0	14	19	36
703	Словаччина	755 291	886 126	854 660	917 728	3 413 805
705	Словенія	209	192	4 887	3 472	8 760
706	Сомалі	0	20	0	0	20
729	Судан	49	18	21	0	88
840	США	29 034	36 134	32 723	33 113	131 004
762	Таджикистан	3	245	10	9	267
158	Тайвань	0	1	0	4	5
764	Таїланд	16 093	18 026	17 783	19 191	71 093
834	Танзанія		379	406		785
788	Туніс	3 047	6 077	19 981	14 947	44 052
792	Туреччина	538 878	949 919	1 209 478	1 214 772	3 913 047
795	Туркменістан	954	131	129	236	1 450
800	Уганда	0	0	0	28	28
348	Угорщина	2 442 186	2 896 926	3 118 785	3 219 306	11 677 203
860	Узбекистан	1 860	624	61	34	2 579
608	Філіппіни	310	161	65	25	561
246	Фінляндія	12 464	15 108	14 146	15 387	57 105
250	Франція	98 569	102 821	106 906	116 976	425 272
191	Хорватія	3 149	5 770	5 610	6 465	20 994
203	Чехія	52 744	45 013	73 638	88 554	259 949
152	Чилі	0	0	0	43	43
499	Чорногорія	26 576	34 851	40 445	35 512	137 384
756	Швейцарія	36 131	34 738	36 596	45 938	153 403
752	Швеція	11 503	17 583	24 215	31 145	84 446
144	Шрі-Ланка	7	2 196	9 706	16 905	28 814
392	Японія	29	5	0	0	34
Всього		23 364 795	25 226 383	27 067 075	27 976 681	103 634 934

Найбільш відвідуваними країнами світу для громадян України були Польща (40 068 412), Росія (16 910 441), Угорщина (11 677 203), Молдова (6 794 490), Білорусь (5 257 392), Туреччина (3 913 047), Румунія (3 896 704), Словаччина (3 413 805) та Єгипет (2 641 355).

Впродовж 2015-2018 років напрямок поїздок громадян України остаточно перейшов у сторону ЄС. Всього до країн-членів ЄС громадяни України з'їздили 65 268 928 разів, тоді як до колишніх країн – республік СРСР – 30 197 375 разів.

Одним з джерел інформації про реальну кількість громадян України, що перебувають за кордоном, є механізм консульського обліку, який здійснюється українськими дипломатичними та консульськими установами за кордоном.

Міністерство закордонних справ України надає наступні статистичні відомості щодо громадян України за кордоном (таблиця 22).

**Таблиця 22. Інформація
щодо статусу перебування громадян України за кордоном*
(2015-2018 рр.)**

Статус громадян України, які перебувають за кордоном	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Легальний	5,7 млн. осіб	5,2 млн. осіб	5,2 млн. осіб	4,1 млн. осіб
Нелегальний	1,5 млн. осіб	1,6 млн. осіб	1,6 млн. осіб	2 млн. осіб

Кількість громадян України, які перебуваючи закордоном стають на консульський облік з кожним роком зменшується, незважаючи на збільшення кількості перебуваючих закордоном.

Так, у 2014 році на консульському обліку в закордонних дипломатичних установах України перебувало 491 425 громадян України, у 2015 році – 490 270, у 2016 році – 475 220, у 2017 році – 445 363 та у 2018 році - 438 430.

**Таблиця 23. Інформація
щодо кількості громадян України, які перебували на консульському обліку в закордонних дипломатичних установах України протягом 2014-2017 рр.**

Місце розташування України	Кількість громадян України, які станом на останній календарний день року перебували на консульському (постійному та тимчасовому) обліку в закордонних дипломатичних установах України			
	2015	2016	2017	2018
Австралія	1689	1616	1745	1580
Австрія	2451	1819	1864	2067
Азербайджан	302	109	115	150
Алжир	290	344	184	226
Ангола	82	60	25	22
Аргентина	1174	1174	920	1144
Бельгія	1780	1870	1903	2005
Білорусь	15356	12136	14003	14884
Болгарія	3898	4135	3141	2982
Бразилія	160	152	94	127
В'єтнам	139	150	0	179
Вірменія	331	497	474	804
Греція	7349	7438	3111	2255
Грузія	371	342	383	414
Данія	2930	2292	2697	3098
Естонія	4621	4388	4499	4679
Ефіопія	17	19	23	19
Єгипет	235	85	96	100
Йорданія	1030	680	765	869
Ізраїль	24645	24265	14170	14074
Індія	157	137	146	172

Індонезія	23	6	6	4
Ірак	18	18	18	18
Іран	306	344	375	499
Ірландія	380	244	254	268
Іспанія	18054	13517	12226	10874
Італія	14403	14450	11893	12558
Казахстан	1369	1367	1420	1175
Канада	6386	4699	4587	5103
Катар	78	78	82	120
Кенія	96	85	93	101
Киргизстан	144	116	104	205
Китай	863	819	501	109
Кіпр	312	132	143	311
Корея (РК)	333	230	234	196
Куба	364	356	364	387
Кувейт	276	179	222	223
Латвія	2440	1938	2204	2218
Литва	2021	2754	3303	3173
Ліван	3304	3397	3486	2003
Північна Македонія	51	60	58	79
Малайзія	82	82	82	94
Марокко	481	573	662	798
Мексика	237	243	262	288
Молдова	88958	90463	80023	77028
Нігерія	135	136	136	137
Нідерланди	1204	948	1020	1267
Німеччина	107339	104630	105245	102481
Норвегія	325	293	295	337
ОАЕ	334	338	359	704
Пакистан	46	26	31	35
Перу	214	235	212	227
ПАР	88	136	155	151
Польща	13537	13645	20759	31553
Португалія	2600	2543	2216	1623
Росія	50664	47531	34297	29148
Румунія	328	244	246	259
Саудівська Аравія	52	30	51	38
Сенегал	38	31	34	34
Сербія	263	276	284	281
Сирія	180	-	-	-

Сінгапур	270	303	358	361
Словаччина	2816	2690	2738	3276
Словенія	402	452	516	607
Сполучене Королівство	1143	1117	1062	1260
США	59786	59831	57515	54999
Таджикистан	23	22	22	25
Таїланд	13	22	15	24
Туніс	430	428	433	451
Туреччина	270	301	210	1080
Туркменістан	486	352	142	184
Угорщина	5403	5467	5707	6125
Узбекистан	1429	1140	1148	1187
Фінляндія	1786	1365	1771	2011
Франція	3622	3112	3285	2002
Хорватія	221	214	206	222
Чехія	22025	25027	29783	24571
Чорногорія	130	103	116	139
Швейцарія	1161	1227	837	883
Швеція	1092	791	828	640
Японія	429	356	371	426

Підсумовуючи наведене, можна зробити висновок, що громадяни України останнім часом для виїзду за кордон все більше орієнтуються на країни ЄС. Натомість відвідування країн СНД поступово втрачає актуальність як для звичайних поїздок, так і для працевлаштування.

3.4. Еміграція

ДМС, у 2018 році оформлено громадянам України 8 551 дозвіл на виїзд за кордон на постійне місце проживання, із них дорослим (за винятком пенсіонерів) – 4 867 дозволів, дітям – 1 998 дозволів, та пенсіонерам – 1 686 дозволів. У 2018 році повернулось в Україну 1 634 громадян, із них дорослих (за винятком пенсіонерів) – 1 191, дітей – 97 та пенсіонерів – 346 (таблиця 24).

Найбільше дозволів на постійне місце проживання у 2018 році громадяни України оформляли для виїзду у США - 3 357, Німеччину - 1 179, Російську Федерацію - 1 168, Литву - 559 та Угорщину - 404 дозволів.

Найбільше громадян України повернулося з Ізраїлю – 395, Росії – 351, США – 193, Білорусі – 127 осіб, Німеччини – 103 осіб та Молдови – 103 особи. Тобто напрямки повернення бувших громадян України назад до України в 2018 році залишились такими ж як і були у 2017 році.

Згідно Указів Президента України, у 2018 році громадянство України припинено для 40 осіб, з яких дітей – 2 особи.

Табл. 24. Інформація про видачу дозволів на виїзд громадян України за кордон на постійне місце проживання та повернення в Україну у 2018 році

(осіб)

Назва країни	Оформлено документів для виїзду громадян України за кордон на постійне проживання			Повернулось в Україну		
	Дорослі (за винятком пенсіонерів)	Діти	Пенсіонери	Дорослі (за винятком пенсіонерів)	Діти	Пенсіонери
ВСЬОГО	4867	1998	1686	1191	97	346
Австралія	9	1	1	3	0	0
Австрія	60	15	0	1	0	0
Азербайджан	7	1	3	1	0	0
Андорра	4	0	1	1	0	0
Аргентина	0	30	0	0	0	0
Бельгія	19	1	1	0	0	0
Білорусь	161	40	101	70	3	12
Болгарія	19	3	2	4	1	3
Боснія і Герцеговина	2	0	0	0	0	0
Велика Британія	14	1	1	2	0	1
В'єтнам	1	0	0	0	0	0
Вірменія	1	0	1	2	0	0
Греція	3	0	0	8	0	0
Грузія	3	0	2	0	0	1
Естонія	12	2	0	2	0	4
Зімбабве	1	0	0	0	0	0
Ізраїль	83	34	40	277	38	80
Індія	0	0	0	2	1	0
Ірландія	3	0	0	1	0	0
Ісландія	3	0	0	0	0	0
Іспанія	62	5	7	42	1	7
Італія	41	38	3	17	0	1
Йорданія	0	0	0	4	0	0
Казахстан	163	32	33	42	8	8
Канада	5	16	2	18	1	4

Киргизстан	2	0	0	0	0	1
Кіпр	12	1	3	0	0	0
Північна Македонія	2	4	0	0	0	0
Коста-Рика	1	0	0	0	0	0
Латвія	11	1	0	1	0	1
Лесото	9	0	0	0	0	0
Литва	544	9	6	16	0	1
Ліберія	3	0	0	0	0	0
Ліван	1	0	0	0	0	0
Ліхтенштейн	1	0	0	0	0	0
Люксембург	3	2	0	1	0	0
Марокко	0	0	0	0	0	1
Мексика	1	2	0	0	0	0
Молдова	138	30	66	80	6	17
Нігерія	0	0	0	1	0	0
Нідерланди	18	3	1	0	0	0
Німеччина	901	202	76	77	10	36
Норвегія	3	0	0	0	0	0
Об'єднані Арабські Емірати	1	0	0	0	0	0
Палау	1	0	0	0	0	0
Перу	0	2	0	0	0	0
Піткern	2	0	0	0	0	0
Польща	177	8	5	41	0	1
Португалія	2	0	0	8	0	1
Реюньйон	0	1	2	0	0	0
Російська Федерація	418	67	683	278	10	63
Руанда	0	0	0	1	0	0
Румунія	3	3	0	0	0	0
Сан-Маріно	0	0	1	0	0	0
Сербія	0	0	0	1	0	1
Словаччина	29	2	2	6	0	0
Словенія	7	2	1	1	0	0
Суринам	7	10	2	0	0	0
США	1714	1402	241	132	18	43
Туреччина	4	2	0	1	0	0
Туркменістан	0	0	0	5	0	1
Угорщина	15	2	387	11	0	52

Узбекистан	2	1	4	1	0	0
Уругвай	1	2	0	0	0	0
Фінляндія	1	0	1	1	0	0
Франція	6	7	1	3	0	0
Хорватія	1	0	0	0	0	0
Чехія	138	9	6	23	0	6
Чилі	1	0	0	0	0	0
Чорногорія	1	0	0	0	0	0
Швейцарія	4	0	0	1	0	0
Швеція	6	5	0	4	0	0

Слід зауважити, що значна кількість випадків виїзду громадян України на постійне місце проживання здійснюється без офіційних звернень до органів влади. Тож на громадян України, які постійно проживають за кордоном і набули іноземне громадянство без проходження відповідних процедур всередині України, чекає свого роду сюрприз, суть якого полягає у тому, що у відношенні з державою Україна вони все ще вважаються її громадянами, а тому мають не лише права, а й обов'язки, які необхідно виконувати.

3.5. Іноземці та особи без громадянства

Станом на 31.12.2018, за інформацією МЗС, громадяни іноземних країн мали такий порядок в'їзду в Україну:

Табл. 25. Перелік країн світу, громадяни яких станом на 31.12.2018 мали право безвізового порядку в'їзду в Україну

№ з/п	Країна	Застосування безвізового порядку в'їзду в Україну (за типами проїзних документів)		
		пред'явники звичайного паспорта	пред'явники дипломатичного паспорта	пред'явники службового/ офіційного/ спеціального/ консульського паспорта
1	Австрія	+	+	+
2	Азербайджан	+	+	+
3	Албанія	+	+	+
4	Андорра	+	+	+
5	Антигуа і Барбуда	+	+	+
				(офіційний паспорт)
6	Аргентина	+	+	+
				(офіційний паспорт)
7	Бельгія	+	+	+
8	Білорусь	+	+	+
9	Болгарія	+	+	+
10	Боснія та Герцеговина	+	+	+
11	Бразилія	+	+	+
12	Бруней Даруссалам	+	+	+
				(офіційний паспорт)

13	Ватикан	+	+	+
14	Венесуела	-	+	+
15	В'єтнам	-	+	+
16	Вірменія	+	+	+
17	Гонконг (САР), КНР	+	-	-
18	Греція	+	+	+
19	Грузія	+	+	+
20	Данія	+	+	+
21	Домінікана	-	+	+
				(службовий паспорт)
22	Естонія	+	+	+
23	Єгипет	-	+	+
				(спеціальний паспорт)
24	Ізраїль	+	+	+
				(службовий паспорт)
25	Індія	-	+	-
26	Іран	-	+	+
				(службовий паспорт)
27	Ірландія	+	+	+
28	Ісландія	+	+	+
29	Іспанія	+	+	+
30	Італія	+	+	+
31	Казахстан	+	+	+
32	Канада	+	+	+
33	Катар	-	+	+
				(спеціальний паспорт)
34	Киргизія	+	+	+
35	Китай (КНР)	-	+	+
				(службовий паспорт)
36	Кіпр	+	+	+
37	Колумбія	-	+	+
				(офіційний паспорт)
38	Південна Корея	+	+	+
				(офіційний паспорт)
39	Куба	-	+	+
40	Кувейт	-	+	+
				(спеціальний паспорт)
41	Лаос	-	+	+
				(офіційний паспорт)
42	Латвія	+	+	+
43	Литва	+	+	+
44	Ліхтенштейн	+	+	+
45	Люксембург	+	+	+
46	Македонія	+	+	+
47	Мальта	+	+	+
48	Марокко	-	+	+
				(спеціальний паспорт)
49	Мексика	-	+	-

50	Молдова	+	+	+
51	Монако	+	+	+
52	Монголія	+(для поїздки з туристичною, приватною метою за умови надання документів, що підтверджують мету поїздки)	+(для поїздки зі службовою метою за умови надання документів, що підтверджують мету поїздки)	+(службовий паспорт) для поїздки зі службовою метою за умови надання документів, що підтверджують мету поїздки)
53	Нідерланди	+	+	+
54	Німеччина	+	+	+
55	Норвегія	+	+	+
56	О А Е	+	+	+(спеціальний/службовий паспорт)
57	Панама	+	+	+(спеціальний/консульський паспорт)
58	Парагвай	+	+	+(службовий паспорт)
59	Перу	-	+	+(спеціальний паспорт)
60	Польща	+	+	+
61	Португалія	+	+	+
62	Російська Федерація	+	+	+
63	Румунія	+	+	+
64	Сан-Марино	+	+	+
65	Сент-Кітс і Невіс	+	+	+(офіційний паспорт)
66	Сербія	+	+	+
67	Сінгапур	-	+	+(офіційний паспорт)
68	Словаччина	+	+	+
69	Словенія	+	+	+
70	Сполучене Королівство	+	+	+
71	С Ш А	+	+	+
72	Таджикистан	+	+	+
73	Таїланд	-	+	+(офіційний паспорт)
74	Туніс	-	+	+
75	Туреччина	+	+	+
76	Туркменістан	-	+	+
77	Угорщина	+	+	+
78	Узбекистан	+	+	+
79	Уругвай	-	+	+(офіційний паспорт)
80	Фінляндія	+	+	+
81	Франція	+	+	+
82	Хорватія	+	+	+

83	Чехія	+	+	+
84	Чилі	+	+	+(офіційний паспорт)
85	Чорногорія	+	+	+
86	Швейцарія	+	+	+
87	Швеція	+	+	+
88	Японія	+	+	+

За інформацією Держприкордонслужби, у 2017 році іноземці та особи без громадянства в'їжджали на територію України 14 579 497 разів (таблиця 26).

Табл. 26. Статистичні дані про в'їзд іноземців та осіб без громадянства до України

(кількість в'їздів)

Мета поїздки	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
дипломатична	75	195	1 577	8
службова	40479	33007	30 952	47 402
ділова	615	195	56 447	2 289
туризм	137906	172848	38 958	17 239
приватна	11525239	12953702	13 741 653	13 900 181
навчання	101	2087	4 521	4 526
релігійна	5431	5501	2 178	16
культурна та спортивний обмін	17	6108	1 304	28
імміграція (ПМЖ)	2314	3145	4 027	4 538
працевлаштування	1304	26	2 640	1 521
обслуговуючий персонал транспортних засобів	134759	134830	150 012	129 258
транзит	461638	266564	199 843	108 945
інша	714805	156282	345 385	126 339
Всього:	13 024 683	13 734490	14 579 497	14 342 290

У 2015-2018 роках іноземці в'їжджали до України удвічі разів менше ніж у 2013 році. Основною причиною такого є напружена ситуація в Україні, в тому числі проведення антитерористичної операції.

В цілому кількість в'їздів іноземців та ОБГ до України у 2018 році вперше знизилась, за останні 4 роки.

У 2018 році найбільше до України приїжджало громадян Молдови – 4 439 325 разів, Білорусі – 2 678 515 разів, Росії – 1 546 732 разів та Польщі – 1 102 830 разів.

У 2018 році на обліку в ДМС перебувало 397,6 тис. іноземців та ОБГ, з яких 121,2 тис. - тимчасово проживали в Україні.

З кожним роком закордонними дипломатичними установами України збільшується кількість виданих віз, незважаючи на те, що з кожним роком збільшується кількість країн і територій світу, громадяни яких мають право безвізового відвідування території України.

**Таблиця 27. Інформація
про оформлені закордонними дипломатичними установами України
візи для в'їзду в Україну
(за роками та типами віз)**

Рік	Кількість оформлених віз				
	Всього	транзитних (тип В)	короткострокових (тип С)	у т.ч. е-віза	довгострокових (тип D)
2014	44 630	84	30 432	0	14 114
2015	54 469	112	37 010	0	17 321
2016	69 360	117	47 667	0	22 688
2017	84 701	1 009	55 078	0	30 348
2018	106 981	307	59 290	5 802	41 582

В той же час, кількість відмов в оформленні віз для в'їзду в Україну за 2018 рік становила - 5 841. Найбільше відмов у оформленні візи до України було надано громадянам Єгипту - 915, Пакистану - 640, Ірану - 592, Іраку - 426 та Нігерії - 401.

У той же час у 2017 році кількість відмов у оформленні віз в Україну становила 6 603, у 2016 році - 3 378, у 2015 році – 2 212 та у 2014 році – 1 707.

Крім того, в 2018 році ЗДУ України було відмовлено іноземцям та ОБГ у оформленні 370 е-віз, найбільше з яких громадянам Австралії - 102, Саудівської Аравії - 58 та Мексики - 56.

Доволі значною групою іноземців, які проживають в Україні, є трудові мігранти. Відповідно до законодавства, працевлаштування громадян інших держав, якщо вони не є постійними мешканцями України, можливе лише на підставі дозволу, який роботодавець повинен отримати від Держзайнятості, довівши, що знайти відповідного фахівця на національному ринку праці неможливо. Дозвіл видається строком на один рік і може бути продовжений.

За інформацією Державної служби зайнятості з 1 січня по 31 грудня 2018 року регіональними центрами зайнятості видано 8,3 тис. дозволів на застосування праці іноземців та осіб без громадянства (далі - дозвіл), продовжено дію - 4,7 тис. дозволів, відмовлено в оформленні дозволів - 740, скасовано дозволів - 3,3 тис., з них 1,7 тис. - розірвання трудового договору (контракту) між роботодавцями та іноземними найманими працівниками.

Протягом 2018 року до регіональних центрів зайнятості звернулося понад 6,2 тис. роботодавців із заявами про видачу та продовження дії дозволів.

Кількість звернень роботодавців з приводу отримання дозволів на застосування праці іноземців в залежності від економічної ситуації, яка склалась в регіонах України, їх географічного положення, історичних обставин, а також ситуації на ринку праці в областях, різна.

Загалом, протягом 2018 року в Україні тимчасово працювали 16,2 тис. іноземних громадян та осіб без громадянства за наявності у роботодавців відповідних дозволів на застосування їх праці, що на чверть більше, ніж у 2017 році - 12,3 тис.

За професійними групами протягом 2018 року майже дві третини іноземних громадян займали місця керівників, менеджерів (управителів), а також посади фахівців та професіоналів - 26%.

Найбільша кількість виданих дозволів, у тому числі продовжених дозволів, протягом 2018 року: у м. Києві - 8 282, Львівській області - 703, Одеській області - 697, Київській області - 647, Полтавській області - 368, Дніпропетровській області - 321, Харківській області - 269 та Закарпатській області - 198.

У Луганській області, протягом 2018 року, було лише одне звернення роботодавця стосовно продовження дії дозволу.

Із загальної кількості працюючих на підставі дозволів виданих роботодавцям протягом 2018 року іноземців в Україні більшість становили громадяни Туреччини - 2976, Російської Федерації - 1600, Китаю - 1009, Білорусі - 889. Азербайджану - 706, Польщі - 685, Ізраїлю - 607, США - 519, Індії - 503, Німеччини - 437, Франції - 370, Великої Британії - 360, Румунії - 343, Таїланду - 319, Молдови - 307, Грузії - 301, Італії - 297, Ірану - 184, Литви - 184 та Казахстану - 170.

Загалом в Україні на підставі дозволів на застосування праці іноземців та осіб без громадянства працювали громадяни 121 країни.

За видами економічної діяльності найбільш численні групи іноземців були зайняті: у сфері оптової та роздрібною торгівлі, ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів - 29%, у сфері інформації та телекомунікації - 13,7%, у сфері переробної промисловості - 12,4%, у професійній, науковій та технічній діяльності - 8,5%, у сфері будівництва - 8,4%, у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування - 6,4%, у добувній промисловості і розробленні кар'єрів - 5,7%, у сфері освіти - 4%, тимчасове розміщування й організація харчування - 3,9%, у сільському господарстві, лісовому господарстві та рибному господарстві - 3,2%.

Більшість іноземних працівників працюють на підприємствах створених із залученням іноземних інвестицій.

**Таблиця 28. Структура кількості іноземців та осіб без громадянства,
які тимчасово працювали в Україні за наявності дозволу
на працевлаштування, у 2014-2017 роках, (%)**

(за видами економічної діяльності)

	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Усього, (особи)	9 020	9 843	12 409	16,2
<i>у тому числі за видами економічної діяльності (у відсотках до підсумку), (%):</i>				
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	3,7	3,9	3,6	0,5
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	1,7	1,5	2,8	0,9
Переробна промисловість	16,7	16,0	14,8	2
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	0,3	0,3	0,2	0,1
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,2	0,2	1,2	
Будівництво	8,3	8,0	8,9	1,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	23,1	24,4	22,9	3,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	2,4	2,5	2,2	0,4
Тимчасове розміщування й організація харчування	3,5	3,5	3,5	0,6
Інформація та телекомунікації	8,3	9,9	10,9	2,3
Фінансова та страхова діяльність	3,5	2,8	2,1	0,3
Операції з нерухомим майном	1,7	1,8	1,7	0,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	8,6	9,1	8,7	1,4
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	4,7	6,0	6,3	1
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,5	0,5	0,4	
Освіта	3,5	3,8	3,9	0,7
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1,8	1,8	1,6	0,2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1,2	1,0	1,0	0,2
Надання інших видів послуг	6,3	3,0	3,3	0,4

У розрізі окремих професій у 2018 році: кожен третій іноземний працівник був керівником фінансових, бухгалтерських, економічних, юридичних, маркетингових, адміністративних підрозділів та окремих підприємств. Крім того, найбільша кількість іноземців працювала на посадах головних фахівців-керівників виробничих підрозділів у промисловості; розробників комп'ютерних систем; менеджерів; інженерів; економістів; фізіотерапевтів та масажистів, кухарів, викладачів середніх навчальних закладів, а також за робітничими професіями, що обслуговують установки для сільськогосподарських та інших робіт.

Станом на 1 січня 2019 року, на підставі дозволів виданих вітчизняним роботодавцям регіональними центрами зайнятості працювали 11,1 тис. іноземних громадян (переважно громадяни Туреччини, Російської Федерації, Китаю, Азербайджану, Польщі, Ізраїлю, США та ін.).

Більшість працюючих іноземців - чоловіки (62%), віком понад 36 років.

Згідно даних статистичного бюлетеня «Основні показники діяльності ВНЗ України на початок навчальних років» кількість іноземних студентів, які навчалися у ВНЗ України I-IV ступенів на початок 2017/2018, становила 48 991 особу, з яких 8 054 особи було прийнято на початковий цикл навчання. Ще 10 845 іноземних студентів було випущено після закінчення повного циклу навчання.

3.6. Імміграція

Імміграційні відносини є важливою складовою міграційних процесів. Прийняття 7 червня 2001 року Закону України «Про імміграцію» вперше дозволило законодавчо врегулювати умови і порядок імміграції в Україну, що стало значним внеском у формування міграційного законодавства.

Отже, імміграція – це прибуття в Україну чи залишення в Україні у встановленому порядку іноземців та осіб без громадянства на постійне проживання. З прийняттям Закону України «Про імміграцію» простежується стабільна тенденція до збільшення кількості іммігрантів та осіб, які бажають отримати дозвіл на імміграцію в Україну.

У 2001 році на території України постійно проживало 101,7 тис. іммігрантів, у 2002 – 106,4 тис., у 2003 – 108,5 тис., у 2004 – 119,2 тис., у 2005 – 128,1 тис., у 2006 – 149,4 тис., у 2007 – 165 тис., у 2008 – 178 тис., у 2009 – 186 тис., у 2010 – 198 тис., у 2011 - 210 тис., у 2012 – 233 тис., у 2013 – 250 тис., у 2014 році – 253 тис., 2015 році – 250 тис., станом на кінець 2016 року - 252,5 тис. осіб, у 2017 році – 264,7 тис. осіб та у 2018 році - 276,4 тис. осіб з більше ніж зі 250 країн світу, що становить 0,62 % від всього населення України. За міжнародними стандартами критична питома вага іммігрантів по відношенню до всього населення може бути на рівні 10% та більше.

Найбільша кількість іммігрантів є громадянами країн колишнього Радянського Союзу, які зберегли сталі родинні та територіальні стосунки з громадянами України.

Щорічно іноземцям та особам без громадянства видається близько 20-25 тис. дозволів на імміграцію. Зокрема, у 2005 році було видано 25,9 тис. дозволів на імміграцію в Україну, у 2006 - 24,3 тис., у 2007 - 24,4 тис., у 2008 - 24,8 тис., у 2009 – 23,8 тис., у 2010 – 22,7 тис., у 2011 – 22,9 тис., у 2012 – 22,1 тис., у 2013 – 16,7 тис., у 2014 – 20,2 тис., у 2015 – 16,7 тис., у 2016 році - 15,1 тис., у 2017 році – 15,2 тис. та у 2018 році - 14,4 тис. дозволів.

3.7. Нелегальна міграція

Протягом 2018 року на території держави працівниками міграційної служби виявлено 11 159 нелегальних мігрантів (за 2017 р. – 9 678), що на 15,3% більше ніж у минулому році, з яких 636 осіб або 5,7% (2017 р. – 508 або 5,2%) від загалу в'їхали в Україну незаконно - без документів, що посвідчують особу, або поза пунктами пропуску.

За регіонами перебування найбільше нелегальних мігрантів виявлено в Одеській – 1 659 або 14,9% від загалу (2017 р. – 987 або 10,2%), Харківській – 1 533 або 13,7% (2017 р. – 1 497 або 15,5%), Київській – 718 або 6,4% (2017р. - 414 або 4,3%), Дніпропетровській – 619 або 5,5% (2017 р. – 571 або 5,9%), Полтавській – 424 або 3,8% (2017 р. – 359 або 3,7%), Львівській – 420 або 3,8% (2017 р. – 350 або 3,6%), Запорізькій – 419 або 3,8% (2017 р. – 453 або 4,7%), Сумській – 348 або 3,1% (2017 р. – 315 або 3,3%), Херсонській – 345 або 3,1% (2017 р. – 337 або 3,5%) областях та м. Києві – 1 145 або 10,3% (2017 р. – 958 або 9,9%), інші – 31,6%.

За країнами походження переважна більшість нелегальних мігрантів є вихідцями з Росії – 2 001 осіб або 18% від загалу (2017 р. – 2 134 або 22,1%), Азербайджану – 1 969 або 17,6% (2017 р. – 1 761 або 18,2%), Узбекистану – 973 або 8,7 % (2017 р. - 901 або 9,3%), Вірменії – 920 або 8,2% (2017 р. – 642 або 6,6%), Грузії – 767 або 6,9% (2017 р. – 624 або 6,4%), Молдови – 758 або 6,8% (2017 р. – 693 або 7,2%), В'єтнаму – 404 бо 3,6% (2017 р. – 305 або 3,2%), Таджикистану – 245 або 2,2% (2017 р. – 185 або 1,9%), Бангладеш – 318 або 2,8% (2017 р. – 80 або 0,8%), Туреччини – 225 бо 2% (2017 р. – 173 або 1,8%), інші – 23,2%.

Серед 636 іноземців, які незаконно перетнули державний кордон на в'їзд в Україну, найбільше громадян Бангладеш – 196 або 30,8% (2017 р. – 48 або 9,4%), В'єтнаму – 114 або 17,9% (2017 р. – 102 або 20,1), Узбекистану – 41 або 6,4% (2017 р. – 71 або 14%), Азербайджану – 29 або 4,6% (2017 р. – 53 або 10,4%), Молдови – 27 або 4,2% (2017 р. – 16 або 3,1%), Грузії – 27 або 4,2% (2017 р. – 19 або 3,7%), Пакистану – 26 або 4,1% (2017 р. – 8 або 1,6%), Росії – 22 або 3,5% (2017 р. – 27 або 5,3%), Афганістану – 19 або 3% (2017 р. – 17 або 3,3%), Індії – 19 або 3% (2017 р. – 21 або 4,1%) та інші 18,3%.

Відносно нелегальних мігрантів прийнято 11 448 рішень (2017 р. – 9 663), зокрема:

23 - про добровільне повернення (2017 р. – 23), виконано 16 або 70% (2017 р. - 13 або 50%);

10 695 - про примусове повернення (2017 р. – 9 264), з яких виконано 7 341 або 68,7% (2017 р. – 3 539 або 38,2%);

730 – про примусове видворення (2017р. – 376), з яких виконано 386 або 52,9% (2017 р. – 177 або 47,1%).

Крім того, прийнято 2 250 рішень про заборону в'їзду в Україну (2017 р. – 1 717) та 593 осіб поміщено в ПТПП (2017 р. – 274).

З метою забезпечення примусового видворення нелегальних мігрантів, в тому числі ідентифікації тих, які не мали документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство, протягом грудня місяця 2018 року в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні (ПТПП) утримувалося 1 281 особа (2017 р. – 842), що на 34,2% більше, ніж за аналогічний період минулого року, з яких 726 (2017 р. – 354) поміщено органами міграційної служби, 555 (2017 р. – 488) – органами охорони державного кордону.

За країнами походження найбільше утримуваних нелегалів є вихідцями з Азербайджану – 49 або 3,8% від загальної кількості (2017р. – 25), Грузії – 44 або 3,4% (2017 – 36), В'єтнаму – 364 або 28,4% (2017 р. – 227), Бангладеш – 279 або 21,7% (2017 р. – 107), Індії – 53 осіб або 4,1% (2017р. – 86), РФ – 63 або 4,9% (2017 – 29), інші – 33,7%.

Із 1 281 утримуваних у ПТПП осіб за цей час ідентифіковано 600 осіб або 46,8% (2017 р. – 347 осіб або 41,2%) від усіх поміщених, з яких ДМС – 360 або 49,5% (2017 р. – 159 або 44,9%) від поміщених органами міграційної служби, ДПС – 240 або 43,2% (2017 р. – 188 або 38,5%) від поміщених органами охорони державного кордону.

Для здійснення примусового видворення з ПТПП передано працівникам територіальних органів ДМС та органів охорони державного кордону 511 осіб або 85,1% (2017 р. – 309 або 89%) із 600 ідентифікованих, з яких ДМС – 298 або 82,7% (2017 р. – 141 або 88,6%) від ідентифікованих органами міграційної служби, ДПС – 213 або 88,7% (2017 р. - 168 або 89,3%) від ідентифікованих органами охорони державного кордону.

Поряд з цим, протягом звітного періоду з ПТПП звільнено 356 осіб (2017 р. – 289), у т.ч. 165 або 46,3% (2017 р. – 114 або 39,4%) - у зв'язку із закінченням терміну тримання (не більше 18 місяців), 156 – за рішенням суду, інше – 35.

Ще 71 або 5,5 % із 1281 утримуваних подали заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту (2017 р. – 67 або 7,9%).

За підставою «У зв'язку із закінченням терміну тримання» з ПТПП звільнено 165 або 12,8 % від усіх утримуваних осіб (2017 р. – 114 або 13,5%), з яких ДМС – 68 або 9,3% (2017 р. – 36 або 10,1%) від поміщених органами

міграційної служби, ДПС – 97 або 17,4% (2017 р. – 78 або 15,9%) від поміщених органами охорони державного кордону.

Протягом 2018 року за порушення законодавства про правовий статус іноземців до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 203 КУпАП притягнуто 26 137 (2017 р. – 26 355) іноземних громадян, що на 0,8% менше, ніж за аналогічний період минулого року, а за статтями 204, 205 і 206 КУпАП – 6 775 особи, які допустили чи сприяли таким порушенням (2017 р. – 7 614), що на 11% менше, ніж за аналогічний період минулого року.

За регіонами перебування найбільше іноземців-порушників за ознаками ч. 1 ст. 203 КУпАП притягнуто до відповідальності в Одеській – 4 366 або 16,7% (2017 р. – 4 012, +8,8%), Харківській – 3 225 або 12,3% (2017 р. – 3 433, -6,1%), Дніпропетровській – 1 239 або 4,7% (2017 – 1 259, -1,6 %) областях та м. Києві – 3 118 або 11,9% (2017 р. – 3 421, -8,9%), інші 54,4%.

За країнами походження переважна більшість іноземців-порушників за ознаками ч. 1 ст. 203 КУпАП є вихідцями з Росії – 6 145 або 23,5% від загалу (2017 р. – 7 282, - 15,6 %), Азербайджану – 3 296 або 12,6% (2017 р. – 3 266, +0,01%), Молдови – 1 806 або 6,9 % (2017 р. – 1 852, -2,5%), Узбекистану – 1 700 або 6,5 % (2017 р. – 1 726, -1,5%), Вірменії – 1 679 або 6,4% (2017 р. – 1 436, +16,9%) та Грузії – 1 386 або 5,3% (2017 р. – 1 425, -2,7%) інші – 38,8%.

Заходи з протидії нелегальній міграції

З метою підвищення ефективності протидії нелегальній міграції органами ДМС у 2018 році в тісній співпраці з правоохоронними органами організовано та узято участь у проведенні ряду практичних заходів з нагляду та контролю за виконанням законодавства в міграційній сфері.

Так, відповідно до наказу МВС від 30.01.2018 № 66 у період з 5 лютого по 30 квітня 2018 року на території держави проводилися цільові профілактичні заходи щодо нагляду та контролю за виконанням законодавства в міграційній сфері під умовною назвою «Мігрант».

Ужитими в ході практичного етапу (з 21 лютого по 30 квітня) відпрацювання спільними заходами ДМС та Нацполіції було виявлено 3136 нелегальних мігрантів, стосовно яких ДМС було прийнято 2923 рішень про примусове повернення та 193 рішень про примусове видворення, 151 іноземця розміщено до ПТП, 686 іноземцям заборонено в'їзд в Україну.

За порушення міграційного законодавства до адміністративної відповідальності притягнуто 9381 іноземців та громадян України юридичних/фізичних осіб, у т.ч.:

за ч.1 ст. 203 КУпАП – 7165;

за ст. 204 КУпАП – 142;

за ст. 205 КУпАП – 1967;

за ст. 206 КУпАП – 107.

На порушників накладено штрафів на загальну суму близько 5 мільйонів гривень, з них стягнуто 4,3 мільйона гривень.

За час проведення заходів територіальними органами та підрозділами ДМС забезпечено виконання 1192 рішень про примусове повернення та 116 рішень про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства з території України.

У ході проведення заходів територіальними органами та підрозділами ДМС виконано 116 рішень про примусове видворення та проконтрольовано виконання 1192 рішень про примусове повернення.

Відповідно до доручення МВС від 23.07.2018 № 10395/02/36-2018 та наказу ДМС від 25.07.2018 № 90аг у період з 26 липня по 31 серпня 2018 на території держави проводилися цільові профілактичні заходи щодо нагляду та контролю за виконанням законодавства в міграційній сфері під умовною назвою «Мігрант».

Під час проведення заходів з Нацполіцією до органів та підрозділів ДМС надійшло 219 подань про скорочення строку тимчасового перебування на території України іноземцям та особам без громадянства, з них задоволено 153, 1292 подань про примусове повернення (задоволено 1212) та 348 клопотань про заборону в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну (задоволено 259).

Ужитими спільними заходами ДМС та Нацполіції з 1 по 31 серпня 2018 р. виявлено 2418 нелегальних мігрантів, стосовно яких ДМС прийнято 2191 рішень про примусове повернення та 227 рішень про примусове видворення, 196 іноземців розміщено до ПТПП, 672 іноземцям заборонено в'їзд в Україну.

За порушення міграційного законодавства до адміністративної відповідальності притягнуто 5436 іноземців та Українських юридичних і фізичних осіб, з них: за ч. 1 ст. 203 КУпАП – 4330; за ст. 203-1 КУпАП – 6; за ст. 204 КУпАП – 69; за ст. 205 КУпАП – 952; за ст. 206 КУпАП – 79.

На порушників міграційного законодавства накладено штрафів на загальну суму близько 8 млн. грн., з них стягнуто 6,5 млн. грн.

За час проведення заходів територіальними органами та підрозділами ДМС забезпечено виконання 656 рішень про примусове повернення та 61 рішення про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства з території України. На порушників накладено штрафів на загальну суму понад 4,7 мільйона гривень, з них стягнуто 4,1 мільйона гривень.

У 2018 році органами Держприкордонслужби затримано 3 085 нелегальних мігрантів.

При цьому кількість затриманих із них за незаконне перетинання кордону зросла на 26 % і становить 1 129 осіб. Крім того, якщо у 2017 році на кордоні з ЄС за незаконне перетинання затримано 679 нелегалів, то у 2018 році їх виявили на 24% більше (842). Переважно вони намагались потрапити до країн

ЄС через кордон зі Словаччиною – 405 осіб (+22%) та Польщею – 252 особи (збільшення у 1,7 разів), а також з Угорщиною – 97 осіб та Румунією – 88 осіб.

Більшість затриманих нелегальних мігрантів за незаконне перетинання кордону становлять громадяни В'єтнаму (332), Бангладеш (151), Молдови (103), Туреччини (70), Іраку (60), Афганістану (49), Пакистану (47), Індії (46), РФ (32), ОБГ (30), Марокко (28), Шрі-Ланки (25), Азербайджану та Ірану (по 14)

Ще значна частина від затриманих нелегальних мігрантів, а це більше 2100 осіб, порушили правила перебування в Україні. Із них найчастіше українське законодавство порушували громадяни Молдови (1372), Росії (141), Болгарії (97), Азербайджану (70), В'єтнаму (52) та Туреччини (50).

Крім того, під час прикордонного контролю в пунктах пропуску співробітники Держприкордонслужби виявили та відмовили у в'їзді на територію України майже 4650 потенційним нелегальним мігрантам. Переважно це громадяни РФ (563), Туреччини (490), Молдови (468), Індії (430), Грузії (361), Іраку (349) і Узбекистану (195), а також Нігерії (152), Лівії (150), Ірану (133) та Марокко (104).

Основними способами переправлення нелегальних мігрантів через пункти пропуску залишаються використання дійсних паспортних документів поряд з запрошеннями від підставних приватних осіб чи не існуючих підприємств, підробленими запрошеннями навчальних закладів, а також чужих та підроблених паспортів, в т.ч. європейських країн, посвідок на постійне (тимчасове) проживання в Україні, а під час транзитного проїзду через Україну використання подвійного пакету паспортних документів.

В той же час поза пунктами пропуску переправлення нелегальних мігрантів організаторами здійснюється як правило невеликими групами (по 3-4 особи) самотійно, коли мігрантів «оснащують» мобільними пристроями та GPS навігаторами, або у супроводі пособників з числа місцевих мешканців прикордонних районів чи представників іноземних діаспор.

ВСЬОГО ЗАТРИМАНО		в тому числі:						НЕ ДОПУЩЕНО В УКРАЇНУ					
		за незаконне перетинання (спробу) кордону		за порушення правил перебування іноземців в Україні		за інші правопорушення							
		2017 рік	2018 рік	Змін	2017 рік	2018 рік	Змін	2017 рік	2018 рік	Змін			
СУХОПУТНА ДІЛЯНКА	Затримано, в т. ч. на кордоні:	3 647	3 085	-15%	893	1 129	+26%	2 681	1 911	-29%	1 899	1 290	-32%
	Польща	150	262	+1,7 р.	149	252	+1,7 р.		2	+ абс.	1	8	+8 р.
	Словаччина	377	434	+15%	333	405	+22%	2	10	+5 р.	42	19	-2,2 р.
	Угорщина	155	113	-27%	132	97	-27%	1	14	+14 р.	22	2	-11 р.
	Румунія	66	121	+1,8 р.	65	88	+35%	1	33	+33 р.			
	НА КОРДОНІ З ЄС	748	930	+24%	679	842	+24%	4	59	+15 р.	65	29	-2,2 р.
	Молдова	2 746	1 912	-30%	144	133	-8%	2 595	1 765	-32%	7	14	+2 р.
	Росія	134	224	+1,7 р.	64	146	+2,3 р.	69	76	+10%	1	2	+2 р.
	Білорусь	19	19	=	6	8	+33%	13	11	-15%			
	морська ділянка	38	179	+4,7 р.				37	172	+4,6 р.	1	7	+7 р.
повітряна ділянка		138		-абс.	3		-абс.	135		-абс.	2 956	3 353	+13%
ВСЬОГО НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ		3 823	3 264	-15%	896	1 129	+26%	2 853	2 083	-27%	74	52	-30%
на адміністративній межі з ТОТ АРК			1	+ абс.									
на лінії розмежування в районі проведення ООС		2	3	+1,5 р.	2	1	-2 р.		1	+ абс.		1	+ абс.
ВСЬОГО		3 825	3 268	-15%	898	1 130	+26%	2 853	2 084	-27%	74	54	-27%
											5 117	4 646	-9%

Табл. 30. Громадянство затриманих нелегальних мігрантів

	2017 рік				2018 рік			
	Всього затримано незаконних мігрантів	за незаконне перетинання, спробу незаконного перетинання державного кордону України	за порушення правил перебування іноземців в Україні	за інші правопорушення	Всього затримано незаконних мігрантів	за незаконне перетинання, спробу незаконного перетинання державного кордону України	за порушення правил перебування іноземців в Україні	за інші правопорушення
Молдова	2281	102	2172	7	1479	103	1372	4
В'єтнам	245	239	6		393	332	52	9
Бангладеш	64	48		16	177	151	18	8
Росія	190	31	158	1	176	32	141	3
Туреччина	125	69	55	1	120	70	50	
Болгарія	96	6	90		97		97	
Азербайджан	70	9	61		85	14	70	1
Афганістан	9	3	1	5	60	49	11	
Індія	121	96	5	20	60	46	13	1
Ірак	6	6			60	60		
Пакистан	28	27		1	54	47	6	1
Узбекистан	37	4	33		53	8	44	1
Китай	4		4		37	9	28	
Шрі-Ланка	18	18			36	25	6	5
Грузія	90	13	76	1	32	9	23	
Румунія	41	4	37		32		32	
ОБГ	38	37		1	30	30		
Вірменія	55	20	35		29	7	20	2
Марокко	27	23	2	2	28	28		
Таджикистан	28	12	16		24	7	16	1
Іран	2	1	1		15	14	1	
Монголія	13	13			14	14		
Киргизстан	10	2	7	1	14	5	8	1
Нігерія	8	1	4	3	10		6	4
Сирія	36	36			9	4	2	3
інші країни	183	78	90	15	144	66	68	10
ВСЬОГО	3825	898	2853	74	3268	1130	2084	54

3.8. Протидія торгівлі людьми

Національним координатором у сфері протидії торгівлі людьми в Україні є Міністерство соціальної політики, на яке покладено обов'язки формування та реалізації державної політики у цій сфері.

Детальної інформації про результати роботи в напрямку протидії торгівлі людьми у 2018 році Мінсоцполітики не надано.

Загалом, за офіційними повідомленнями Мінсоцполітики у 2018 році органами соціального захисту виявлено 286 осіб, які постраждали від торгівлі людьми, з них Мінсоцполітики встановило статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, 221 громадянину, що на 11,6% перевищує показник 2017 року (198 осіб) та вдвічі більше за показник 2016 року (110 осіб).

Протягом 2012-2018 років Міністерством було встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, 818 громадянам (811 громадянам України і 7 іноземцям). З них 316 — це жінки, 420 — чоловіки, 82 — діти (30 хлопчиків та 51 дівчинка).

Основними країнами, в яких експлуатують громадян України залишаються Російська Федерація, Україна, Республіка Польща, Республіка Туреччина, ОАЕ.

Таблиця 31. Виявлені факти та кількість осіб, які потерпіли від злочинів передбачених ст. 149 КК України

Рік	Всього фактів торгівлі людьми	У них потерпілих:			
		Усього	з них		у тому числі неповнолітніх
			жінок	чоловіків	
2014	109	86	68	18	2
2015	111	102	62	40	6
2016	124	69	53	16	4
2017	346	367	184	183	11
2018	276	223	135	60	12

Згідно інформації МВС, в рамках досудового розслідування кримінальних проваджень, відкритих у 2018 році за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого статтею 149 Кримінального кодексу України, встановлено 223 потерпілі особи (135 жінок, 60 чоловіків, 16 неповнолітніх та 12 малолітніх).

За виявленими 276 фактами торгівлі людьми впродовж 2018 року її формами були:

152 - сексуальна експлуатація;

64 - втягнення в злочинну діяльність;

41 - трудова експлуатація;

12 - торгівля дітьми;

2 - втягнення в жебрацтво;

5 - сурогатне материнство.

Аналіз ризиків торгівлі людьми засвідчив таке:

сексуальна експлуатація - найбільш ураженими категоріями громадян стали жінки (119 осіб), у віці від 18 до 30 років. Основні країни призначення: Федеративна Республіка Німеччина, Республіка Польща, Італійська Республіка, Королівство Іспанія, Об'єднані Арабські Емірати, Турецька Республіка, Держава Ізраїль, Китайська Народна Республіка, Російська Федерація;

утягнення в злочинну діяльність - найбільш ураженими категоріями громадян стали чоловіки (53 особи), у віці від 25 до 35 років. Країни призначення: Російська Федерація, Турецька Республіка;

трудова експлуатація - найбільш ураженими категоріями громадян стали чоловіки (24 потерпілі особи, з них 9 жінки), у віці від 20 до 40 років. Країни призначення: Республіка Білорусь, Російська Федерація.

Проте використання осіб з метою трудової експлуатації у 2018 році в основному мало внутрішньодержавний характер;

торгівля дітьми - найбільш ураженою категорією стали малолітні особи (віком до 5 років). У рамках кримінальних проваджень статус потерпілих отримали 6 таких осіб, за якими досудове розслідування було закінчено.

Факти торгівлі дітьми в основному мали внутрішньодержавний характер. Лише один випадок - за кордон (Республіка Польща);

утягнення в жебрацтво - 2 факти, які мали внутрішньодержавний характер (Луганська - продаж неповнолітньої дитини, Вінницька - доросла особа-інвалід), усі особи отримали статус потерпілих у кримінальних провадженнях;

сурогатне материнство - усі факти розслідувалися в місті Києві під процесуальним керівництвом Генеральної прокуратури України.

Згідно зі статистичними даними Національної поліції, упродовж 2018 року виявлено 276 кримінальних правопорушень, передбачених статтею 149 (Торгівля людьми) КК України.

У рамках 173 кримінальних проваджень цієї категорії (143 за 2017 рік) особам, які учинили правопорушення, повідомлено про підозру. Усього про підозру повідомлено 109 особам (104 за 2017 рік), з яких стосовно 47 (40 за 2017 рік) обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Досудове розслідування закінчено в 164 кримінальних провадженнях цієї категорії (117 за 2017 рік), з них 158 із зверненням до суду з обвинувальним актом, 4 з угодою про визнання винуватості.

У 2018 році до ЄРДР унесено відомості стосовно 12 фактів торгівлі дітьми (частина 3 статті 149 КК України), з яких, за інформацією підрозділів поліції, у рамках 9 кримінальних проваджень проведено заходи з реалізації інформації та задокументовано протиправну діяльність.

Фактів торгівлі дітьми мігрантами зафіксовано не було. Зареєстровано один факт торгівлі дітьми особами ромської народності. Фактів торгівлі дітьми з виховних закладів (інтернатів) зареєстровано не було.

Основними причинами скоєння такого злочину є небажання батьками виконувати свої обов'язки, закріплені в Сімейному кодексі України, щодо виховання та утримання дітей.

3.9. Шукачі захисту

Україна в 2002 році приєдналася до Конвенції ООН про статус біженців 1951 року і Протоколу щодо статусу біженців 1967 року.

Відповідно до Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011 № 3671-VI (далі – Закон) Україна надає захист іноземним громадянам і особам без громадянства, які його шукають на її території, шляхом:

визнання біженцем;

визнання особою, яка потребує додаткового захисту;

визнання особами, які потребують тимчасового захисту.

Згідно з положеннями Закону біженцем може бути визнана особа, яка не є громадянином України і яка внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань.

Особа, яка потребує додаткового захисту, – особа, яка не є біженцем відповідно до Конвенції про статус біженців 1951 року і Протоколу щодо статусу біженців 1967 року та вищезазначеного Закону, але потребує захисту, оскільки така особа змушена була прибути в Україну або залишитися в Україні внаслідок загрози її життю, безпеці чи свободі в країні походження через побоювання застосування щодо неї смертної кари або виконання вироку про

смертну кару чи тортур, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання або загальнопоширеного насильства в ситуаціях міжнародного або внутрішнього збройного конфлікту чи систематичного порушення прав людини і не може чи не бажає повернутися до такої країни внаслідок зазначених побоювань.

Особи, які потребують тимчасового захисту, - іноземці та особи без громадянства, які масово вимушені шукати захисту в Україні внаслідок зовнішньої агресії, іноземної окупації, громадянської війни, зіткнень на етнічній основі, природних чи техногенних катастроф або інших подій, що порушують громадський порядок у певній частині або на всій території країни походження.

У 2018 році до територіальних органів ДМС із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, звернулося 931 іноземець та осіб без громадянства, що на 160 осіб більше ніж у 2017 році (771 особа). При цьому, із загальної чисельності осіб, які у 2018 році звернулися за захистом в Україні 561 особа (60%) легально перетнула державний кордон України, а 370 осіб (40%) перетнули державний кордон нелегально, що становить сумнів у чесності їх намірів.

Лідерами за кількістю звернень для отримання захисту в Україні у 2018 році були вихідці з, Афганістану (204), Росії (107), Бангладеш (82), Сирії (58), та Сомалі (49).

Найбільше заяв про отримання захисту в Україні у 2018 році отримали територіальні органи ДМС в Київській - 354 осіб, Одеській – 254 осіб та Харківській областях – 100 осіб.

У 2018 році за результатами розгляду заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, ДМС було прийнято 516 рішень, у тому числі:

- 24 рішення про визнання біженцем;
- 75 рішень про визнання особою, яка потребує додаткового захисту;
- 284 рішення про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту;
- 5 рішень про позбавлення статусу біженця або особи, яка потребує додаткового захисту;
- 2 рішення - про скасування статусу біженця або особи, яка потребує додаткового захисту.

Станом на 1 січня 2019 року в Україні на обліку територіальних органів ДМС перебувало 1 799 осіб, яких визнаних біженців та 768 осіб, які потребують додаткового захисту.

ДМС налагоджено конструктивне співробітництво з Представництвом Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах

біженців в Україні (далі – УВКБ ООН) з питань, що стосуються шукачів захисту, біженців та осіб, які потребують додаткового захисту. З метою подальшого формування якісної системи надання захисту в Україні ДМС України продовжує брати активну участь у заходах в рамках другої фази проекту «Ініціатива підвищення якості систем надання притулку в країнах Східної Європи та Південного Кавказу» з 2016 року, що здійснюється Представництвом УВКБ ООН в Україні та є продовженням проекту 2013-2014 років (проект продовжено до кінця 2017 року).

3.10. Трудова міграція

За визначенням ООН, «трудовий мігрант» – це «особа, яка була, є або має намір бути залучена до оплачуваної діяльності в країні, громадянином якої вона не є».

Важливим нюансом цього визначення є часова тяглість – воно включає не тільки тих, хто зараз працює за кордоном, а й тих, хто мав такий досвід у минулому. Можна виділити кілька моделей трудової міграції:

постійна (виїзд в один бік без повернення);

зворотна (одноразовий виїзд на довгий термін, наприклад, рік, і повернення);

циркулярна (регулярний виїзд і повернення, у т.ч. на сезонні роботи);

прикордонна (коли людина їздить працювати за кордон, і повертається додому щодня, або принаймні щотижня).

Для сучасної України найбільше характерна циркулярна міграція.

Головний факт полягає в тому, що ці дані точно документально не підтверджено. Усі наявні версії досліджень містять похибки, або ж є приблизними, неповними і оціночними.

Кожна з цих версій має свої методологічні та інші обмеження, які потрібно враховувати під час використання даних.

Цифра 1,3 мільйона від Державної служби статистики базується на опитуванні 20 тисяч домогосподарств з екстраполяцією на все населення (за методологією Міжнародної організації праці), проведеному у 2017 році. Однак воно охоплює лише тих, хто виїжджав на короткий період, або довгострокових мігрантів, які мають родину в Україні. Ті, хто виїхав разом із сім'єю, або не мав сім'ї в Україні, у вибірку не потрапили, тому ця цифра є заниженою. Аналогічні дослідження проводилися в 2012 і 2008 році, за ними можна відстежувати динаміку трудової міграції з України. Наприклад, порівняно з 2008 роком, кількість трудових мігрантів зменшилась.

Оцінка в 5-8% від обсягу робочої сили від Національного банку є дуже приблизною. Ґрунтуючись на даних Держстату про кількість працездатного населення (17,296 млн), можна поррахувати, що йдеться про 865 тис – 1,384 млн осіб.

Цифра в 4 мільйони трудових мігрантів стала висновком дослідження Центру економічної стратегії (ЦЕС) 2018 року. В її основі дані Держстату, дані про прикордонний рух і експертні оцінки. Використовуючи ці дані, важливо пам'ятати, що з 4-х мільйонів тільки 2,6-2,7 одночасно перебувають за кордоном (за оцінкою ЦЕС).

Міжнародний валютний фонд у звіті щодо України в січні 2019 року оцінив кількість українських трудових мігрантів у 2-3 мільйони. Хоча жодних методологічних підстав цієї оцінки опубліковано не було, нею можна користуватися з огляду на авторитет Служби.

За даними Державної прикордонної служби, з 2002 по 2018 рік з України виїхали і не повернулися 6,5 мільйона громадян України. Цей показник враховує не тільки трудову міграцію, а й постійну еміграцію, зумовлену не економічними факторами. У ньому можливі похибки в підрахунку за 2014-2015 роки, коли Україна не контролювала значну ділянку кордону з Росією через війну. Також, користуючись цими даними, важливо враховувати, що “чистий виїзд” громадян України не дорівнює зменшенню населення, адже за цей період в Україну в'їжджали і залишалися іноземці.

При цьому дані «чистого виїзду» за останні два роки свідчать, що безвізовий режим і посилення трудової міграції не призвели до суттєвого збільшення постійної еміграції. У 2017 році Україну залишили й не повернулися назад 150 тисяч осіб, у 2018 – 200 тисяч. Для порівняння, у 2009-2014 рр. в середньому щороку не поверталися близько півмільйона осіб.

ООН оцінює кількість емігрантів українського походження у світі у майже 5 мільйонів станом на 2017 рік. Це сума даних офіційних статистик країн-членів ООН про кількість серед їх мешканців громадян України або громадян інших країн, які народилися в Україні. Ці дані включають не тільки трудових мігрантів, а також громадян, які виїхали з України до 1991 року.

Проведене Київським міжнародним інститутом соціології у 2018 році опитування щодо міграційних настроїв показало, що 7% населення України збираються виїхати за кордон в найближчі 6 місяців з метою тривалого перебування, але лише 62% з них робили конкретні кроки з цією метою. Ця цифра може включати як тих, хто ще ніколи не виїжджав, так і тих, хто вже має досвід трудової міграції, і планує його повторити.

Також для уявлення про кількість трудових мігрантів з України в окремих країнах можна звертатися до статистики Євростату про кількість виданих українцям дозволів на проживання з метою працевлаштування або статистики країн Вишеградської четвірки. Водночас варто враховувати, що ці дані теж є неповними – наприклад, у Польщі чи Угорщині можлива тимчасова праця без дозволу на працю. Також ці дані не враховують нелегальних працівників.

Зазначене вище дослідження Держстату показало, що основною країною призначення для українських трудових мігрантів стала Польща (38,9%), тоді як до Росії у 2015-2017 рр. виїжджали лише 26,3% трудових мігрантів (раніше –

43,2%). Проте варто враховувати, що дослідження 2017 року не проводилося в Криму і на окупованих територіях Донбасу, що теж могло вплинути на зменшення частки міграції до Росії. Також високою є частка мігрантів, що виїжджали до Італії, Чехії, Угорщини, Португалії.

За даними Євростату, найбільше перших дозволів на проживання (це сума дозволів з метою працевлаштування+освіти+сімейних причин) в 2017 році українці отримали в Польщі (585,4 тис), Чехії (18,9 тис), Угорщині (7,8 тис), а також в Італії, Німеччині, Словаччині, Іспанії і Британії. Серед опитаних українців, які тільки планують виїхати, лідерами міграційного спрямування є Польща, Чехія і Німеччина, також до першої десятки потрапила Угорщина.

Традиційно з трудовою міграцією асоціюють західну частину України. За дослідженням Держстату, у 2017 році 69% трудових мігрантів були з Заходу, однак доволі помітно, порівняно з попереднім опитуванням 2012 року, зросла частка мігрантів із Центру та Півдня (по 9%). Майже порівну було мігрантів із міських поселень і сільської місцевості. Також дослідження Держстату аналізує статеві-віковий склад українських трудових мігрантів, середній час перебування за кордоном, міграційні наміри тощо¹⁶. Ефекти трудової міграції У згаданому вище дослідженні ЦЕС ефекти трудової міграції поділено за якістю на позитивні і негативні. За сферою впливу – на економічні, соціальні, і пов'язані з людським капіталом.

В Мінсоцполітики здійснюються послідовні кроки з вдосконалення державної міграційної політики, зокрема, через удосконалення законодавчої бази у сфері трудової міграції, приведення його у відповідність з міжнародними стандартами, створення умов на національному ринку праці для повернення трудових мігрантів на Батьківщину, розширення міжнародного співробітництва з питань регулювання трудової міграції.

З метою мінімізації негативних наслідків від зовнішньої трудової міграції, детінізації процесу трудових міграцій та посилення соціального та правового захисту громадян України, які працюють за її межами, Верховною Радою України 05.11.2015 прийнято Закон України № 761-VIII „Про зовнішню трудову міграцію" (набрав чинності 01.01.2016).

Для створення умов, що сприятимуть поверненню в Україну громадян, які працюють за кордоном, та збереженню трудового потенціалу України, Мінсоцполітики розроблено План заходів щодо забезпечення реінтеграції в суспільство трудових мігрантів і членів їхніх сімей, що затверджено розпорядженням Уряду від 12.04.2017 № 257.еалізація зазначеного Плану спрямована на посилення уваги до міграційних проблем, об'єднання державних органів і суспільства з метою їх розв'язання та забезпечення взаємозв'язку політики зайнятості з принципами державної міграційної політики; консолідацію зусиль державних органів щодо створення умов для повернення громадян України, які працюють за кордоном.

Досягнення поставленої мети дасть можливість відновити трудовий потенціал України за рахунок тих, хто повернувся і сприятиме забезпеченню національної економіки робочою силою, що має нові професійні знання і навички, здобуті за кордоном.

З метою удосконалення умов провадження господарської діяльності з надання посередницьких послуг у працевлаштуванні за кордоном, підвищення захисту прав осіб, працевлаштованих за кордоном, та посилення відповідальності ліцензіатів Міністерством розроблено зміни до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном, що затверджені постановою Уряду від 28.02.2018 № 140.

З метою зниження в Україні рівня бідності та соціального відчуження і запровадження нових механізмів запобігання цим явищам, схвалено Стратегію подолання бідності, якою передбачено, зокрема, підвищення доходів населення від зайнятості та збільшення виплат у системі державного соціального страхування для забезпечення умов гідної праці (розпорядження Уряду від 16.03.2016 № 161).

Поряд з цим розпорядженням Урядом схвалено Стратегію розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, метою якої є сприяння розвитку підприємництва в Україні, створення сприятливих умов для відкриття, ведення і зростання малого і середнього підприємництва шляхом консолідації зусиль усіх заінтересованих сторін, що забезпечить соціально- економічний розвиток країни та підвищить рівень життя населення (розпорядження Уряду від 24.05.2017N9 504).

Пріоритетними напрямками є розширення масштабів навчання і перепідготовки кадрів, розвиток навичок працівників відповідно до потреб роботодавців, впровадження системи навчання впродовж життя, стимулювання внутрішньої міграції, трудової інклюзії великих груп населення, що не залучені до ринку праці, але не мають статус безробітних.

З метою оперативного реагування на виклики ринку праці, інформування, орієнтації та сприяння адаптації молоді, забезпечення надання якісних профорієнтаційних послуг на новому рівні внесено зміни до Концепції державної системи професійної орієнтації населення (постанова Уряду від 09.08.2017 № 561).

Розпочато роботу з розроблення професійних стандартів, що має на меті приведення змісту підготовки кадрів у відповідність до потреб роботодавців, покращення якості кваліфікацій в Україні, наближення Національної системи кваліфікацій до європейських вимог, удосконалення освітніх стандартів, підтвердження результатів професійного неформального навчання, підвищенню якості робочої сили. Зокрема затверджено Порядок розроблення та затвердження професійних стандартів (постанова Уряду від 31.05.2017 № 373) та Методику розроблення професійних стандартів (наказ Мінсоцполітики від 22.01.2018 № 274).

З урахуванням ситуації на ринку праці, на сьогодні державна політика спрямована на задоволення потреб вітчизняної економіки в кваліфікованих кадрах.

Соціальний та правовий захист трудових мігрантів забезпечується шляхом правового врегулювання питань, пов'язаних із працевлаштуванням за кордоном, через укладення двосторонніх та приєднання України до багатосторонніх міжнародних угод.

Україна є стороною Європейської конвенції про правовий статус трудящих-мігрантів, Угоди про співробітництво в галузі трудової міграції та соціального захисту трудящих-мігрантів (у рамках СНД), Протоколу до зазначеної Угоди, який регулює процеси прикордонної міграції в рамках СНД, Конвенції про правовий статус трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей держав - учасниць СНД.

Крім того, Україною укладено двосторонні угоди про співробітництво в галузі працевлаштування та соціального забезпечення трудових мігрантів, зокрема, з Азербайджаном, Білорусією, Вірменією, В'єтнамом, Іспанією, Латвією, Литвою, Лівією, Молдовою, Польщею, Португалією, Росією, Болгарією, Естонією, Словаччиною, Чехією, Ізраїлем.

07.12.2018 укладено Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Литовської Республіки про працевлаштування та співробітництво у сфері трудової міграції, яка може стати дієвим механізмом запобігання нелегальній праці, дозволить запровадити систему моніторингу трудової міграції між двома країнами та зміцнить співпрацю в сфері захисту прав та інтересів працівників України та Литовської Республіки.

Крім того, активізовано переговорний процес з укладення двосторонніх міжнародних договорів у сфері трудової міграції та соціального захисту з такими країнами як Аргентина, Болгарія, Сербія, Словенія, Словаччина, Латвія, Польща, Іспанія, Туреччина, Фінляндія, Хорватія та іншими країнами світу.

З метою удосконалення законодавства стосовно організації збору даних у сфері трудової міграції, Мінсоцполітики розроблено проект наказу „Про затвердження форми звітності №1-ПА „Інформація про кількість працевлаштованих громадян суб'єктами господарювання, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні" та Порядку її подання", який готується для направлення на реєстрацію до Мінюсту.

Крім того, з метою ефективного реагування на виклики ринку праці в Мінсоцполітики триває робота над підготовкою законопроекту щодо сприяння продуктивній зайнятості, положення якого спрямовано на:

розвиток механізмів, що забезпечуватимуть мобільність, гнучкість та захищеність на ринку праці;

впровадження нових активних заходів на ринку праці, спрямованих на задоволення потреб роботодавців та працівників;

створення умов для зацікавленості роботодавців у збереженні та створенні робочих місць;

впровадження принципів системи навчання впродовж життя; зменшення обсягів неформальної зайнятості та безробіття; вдосконалення процедури ведення суб'єктами господарювання діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном.

Зазначений законопроект буде оприлюднено на сайті Мінсоцполітики для обговорення, надання пропозицій та зауважень відповідно до чинного законодавства.

3.11. Рeadмісія

Угоди про реадмісію становлять взаємні зобов'язання України, ЄС та інших держав, з якими укладено Угоди про реадмісію, прийняти назад своїх громадян, громадян третіх країн і осіб без громадянства, котрі незаконно прибули на територію однієї договірної сторони або залишаються там без законних підстав, якщо ці особи прибули з території іншої договірної сторони.

Протидія нелегальній міграції є одним з основних завдань, які стоять перед нашою державою та вимагає розбудови міграційних відносин з іноземними країнами, зокрема з країнами-членами ЄС.

Актуальність співробітництва з питань реадмісії взагалі та у Європі зокрема, пояснюється політичними та економічними змінами у світі, які викликали зростання міграції, у тому числі і нелегальної.

З цією метою Україна зацікавлена в підписанні угод та виконавчих протоколів з питань реадмісії осіб, які б створювали правові підстави та визначали порядок здійснення реадмісії осіб між державами.

Рeadмісія - передавання з території запитуючої договірної держави та приймання на територію запитуваної договірної держави громадян договірних держав, громадян третіх країн або осіб без громадянства на підставах та в порядку, визначеному міжнародними угодами про реадмісію.

Угода між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб:

підписана 18.06.2007;

ратифікована 15.01.2008 (Закон України № 116-VI);

набула чинності 01.01.2010.

Слід зазначити, що відповідно до пункту 1 статті 16 Угоди, укладення імплементаційних протоколів є правом України та держав – членів ЄС.

Так, в імплементаційних протоколах сторони можуть додатково визначити компетентні органи, пункти перетину кордону, засоби зв'язку, а також додаткові процедури, засоби та документи щодо виконання Угоди.

Рeadмісія може здійснюватися за стандартною та прискореною процедурами. За виконання стандартної відповідальна Державна міграційна служба України, прискореної – Державна прикордонна служба України. Транзитне перевезення повітряним та морським шляхами здійснюється Державною прикордонною службою України.

У 2015 - 2018 роках ДМС України виконувала міжнародні зобов'язання України по реадмісії осіб за стандартною процедурою. Кількість запитів про реадмісію, які надходили у вищезазначені роки, кількість погоджених запитів стосовно громадян України та іноземців, які мають законні підстави для перебування та території України, а також кількість запитів на які було надано відмову, відображено нижченаведеній порівняльній таблиці.

Таблиця 32. Статистичні дані щодо запитів на реадмісію.

Запитуюча держава	Усього запитів				Кількість погоджених запитів								Кількість відмовлених запитів			
	2015	2016	2017	2018	2015		2016		2017		2018		2015	2016	2017	2018
					громадян України	іноземців	громадян України	іноземців	громадян України	іноземців	громадян України	іноземців				
Росія	15	19	35	46	8	0	4	0	14	0	22	0	7	15	21	24
Німеччина	63	337	694	465	53	0	204	0	373	12	70	1	10	133	309	204
Польща	172	159	140	153	149	0	111	0	110	6	130	2	23	48	24	21
Нідерланди	84	55	59	86	60	0	39	0	42	1	70	1	24	16	16	15
Швейцарія	27	25	31	22	12	0	13	1	18	0	18	1	15	11	13	3
Швеція	69	54	97	59	46	0	42	0	58	0	37	0	23	12	39	22
Норвегія	18	4	4	6	14	0	4	0	3	0	5	1	4	0	1	0
Грузія	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Румунія	3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	1
Словенія	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
Бельгія	0	1	14	22	0	0	0	0	12	0	22	0	0	1	2	0
Угорщина	0	7	1	1	0	0	3	1	0	0	0	0	0	3	1	1
Всього	452	633	1083	937	342	0	422	2	635	19	606	16	110	241	429	315

28 вересня 2018 року в м. Брюссель було проведено чергове Одинадцятье засідання Спільного комітету з питань реадмісії «Україна – ЄС», що проводиться відповідно до статті 15 Угоди між Україною та ЄС про реадмісію осіб.

За результатами засідання обидві сторони підтвердили високий рівень виконання Угоди українською стороною.

У ході заходу європейська сторона відзначила відсутність передумов скасування безвізового режиму ЄС для України з огляду на належне виконання Україною своїх зобов'язань відповідно до Угоди про реадмісію з ЄС.

Загалом, представники Європейської сторони наголосили на відмінній взаємодії з Україною не тільки в сфері реадмісії, а й загалом у сфері міграції.

Наступне засідання Спільного реадмісійного комітету заплановано провести в вересні 2019 року в м. Київ.

24 квітня 2017 року під час офіційного візиту делегації ДМС на чолі з Головою М.Ю. Соколюком до міста Варшави для ознайомлення з роботою державних органів Республіки Польща в міграційній сфері в Посольстві України в Республіці Польща було підписано українсько-польський Імплементативний протокол до Угоди між Україною та ЄС про реадмісію осіб. За Уряд Республіки Польща цей міжнародний договір було підписано Головним комендантом Прикордонної варті Республіки Польща полковником Марекком Лапінським.

Постановою Кабінету Міністрів України від 06.06.2018 № 457 затверджено згаданий Імплементативний протокол.

Відповідно до інформації МЗС цей Імплементативний протокол набрав чинності 2 листопада 2018 року.

7 червня 2017 року, реалізуючи повноваження відповідно до Розпорядження Президента України від 09.08.2016 № 229/2016-рп, Міністром внутрішніх справ України А.Б. Аваковим в ході офіційної церемонії, що відбулася в Міністерстві закордонних справ України в місті Києві підписано Угоду між Україною та Швейцарською Конфедерацією про реадмісію (слід відзначити, що одночасно Міністром закордонних справ України Павлом Клімкіним було підписано Угоду між Україною та Швейцарською Конфедерацією про лібералізацію візового режиму, оскільки за попередньою домовленістю зі швейцарською стороною підписання цих двох документів мало відбутися одночасно).

Згаданий міжнародний договір ратифіковано Законом України від 6 вересня 2018 року № 2533-VIII.

Відповідно до частини 2 статті 18 цієї Угоди, вона набирає чинності у перший день другого місяця з дати отримання дипломатичними каналами останнього письмового повідомлення про виконання Договірними Сторонами внутрішньодержавних процедур.

26 жовтня цього року у ході офіційного візиту Президента України Петра Порошенка до Республіки Білорусь (м. Гомель) Головою ДМС Максимом Соколюком підписано Угоду між Україною та Республікою Білорусь про реадмісію осіб.

Цей міжнародний договір є самодостатнім і не потребує укладення Імплементативного протоколу.

7 грудня 2018 року в ході офіційного візиту до України (м. Київ) Президента Литовської Республіки Далі Грібаускайте, Головою ДМС України Максимом Соколюком було підписано Протокол між Кабінетом Міністрів

України та Урядом Литовської Республіки про виконання Угоди між Україною та ЄС про реадмісію осіб.

Сторонами здійснюються внутрішньодержавні процедури, необхідні для набрання цим імплементаційним протоколом чинності.

17 грудня 2018 року в ході офіційного візиту делегації України на чолі з Прем'єр-міністром України Володимиром Гройсманом до Королівства Бельгія (м. Брюссель) Головою ДМС України Максимом Соколюком було підписано Імплементаційний протокол між Україною та державами Бенілюксу (Королівством Бельгія, Великим Герцогством Люксембург, Королівством Нідерланди) до Угоди між Україною та ЄС про реадмісію осіб.

Підписанням цього міжнародного договору ДМС, як центральний компетентний орган України у сфері міграції, забезпечила завершення розпочатого ще в 2011 році переговорного процесу між Україною та державами Бенілюксу.

Сторонами здійснюються внутрішньодержавні процедури, необхідні для набрання цим імплементаційним протоколом чинності.

30.06.2017 завершено реалізацію фінансованого Європейським Союзом проекту «Пілотна ініціатива моніторингу в Україні та Пакистані (Monitor)».

У рамках проекту протягом II кварталу 2017 року було проведено ряд зустрічей із представниками ДМС, АДПС та інших органів державної влади, на яких вкотре обговорювались проблеми, з якими стикаються громадяни України, які повертаються з країн Європейського Союзу в рамках практичної реалізації Угоди між Україною та ЄС про реадмісію осіб. Крім цього було обговорено роль кожного органу виконавчої влади в Україні щодо забезпечення реалізації прав таких громадян та можливості їхньої подальшої реінтеграції в українське суспільство.

Стан реалізації проекту дозволяє обґрунтовано стверджувати про наявність певних досягнень у контексті підвищення потенціалу державних органів України у роботі з громадянами України та третіх країн, яких було реадмісовано в Україну. Серед результатів реалізації проекту, які можна вважати здобутками, особливо слід виділити такі.

1. За сприяння Міжнародної організації з міграції організовано ряд міжнародних та міжвідомчих зустрічей та круглих столів за участю представників Європейської Комісії (Генеральний директорат з внутрішніх справ та Генеральний директорат з питань співробітництва та розвитку), Міжнародної організації з міграції (Брюссель, Київ, Ісламабад), УВКБ ООН Україна, Державної прикордонної служби України, Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства юстиції, Міністерства соціальної політики, інших центральних органів виконавчої влади України, представників дипломатичних представництв іноземних держав в Україні.

У ході зустрічей здійснювалося широке обговорення та проведення моніторингу та аналізу ситуації з громадянами третіх країн та власними

громадянами, які були передані у рамках реадмісії, а також надання їм експертної допомоги та консультування.

Особливу увагу у ході зустрічей приділено аналізу та обговоренню механізмів реінтеграції Грузії та Молдови щодо осіб, які були передані у рамках реадмісії, а також надання їм експертної допомоги та консультування.

2. У рамках реалізації проекту за постійного сприяння МОМ було систематизовано міжнародне та національне законодавство України у сфері реадмісії осіб та видано відповідний посібник: «Міграційне законодавство України: реадмісія осіб».

Цей посібник включає усі чинні міжнародні договори у сфері реадмісії осіб та підзаконні акти стосовно їхньої імплементації, а також алгоритмів дій компетентних та уповноважених органів України у сфері реадмісії осіб.

3. Участь представників заінтересованих центральних органів виконавчої влади в Україні у реалізації проекту сприяла консолідації позицій у контексті розроблення Імплементаційних протоколів до Угоди між Україною та ЄС про реадмісію осіб.

4. У рамках проекту проведено ряд семінарів-тренінгів для представників територіальних органів ДМС на тему «Законодавство та питання міжвідомчої взаємодії у сфері реадмісії» у ході яких досліджено проблеми, з якими стикаються громадяни України та третіх країн, які повертаються з країн Європейського Союзу. Обговорено роль кожного органу виконавчої влади в Україні щодо забезпечення реалізації прав таких громадян та можливості їхньої подальшої реінтеграції в українське суспільство, алгоритм дій працівників територіальних органів та підрозділів ДМС щодо забезпечення ефективного практичного виконання чинних угод у сфері реадмісії осіб, найбільш поширені проблеми, з якими доводиться стикатися у процесі реалізації угод про реадмісію.

5. При реалізації проекту здійснюються постійні відвідування Пунктів тимчасового перебування іноземців, проводяться зустрічі з керівництвом цих установ, обговорюється динаміка затримань іноземців, їх тримання, реадмісія та примусове видворення.

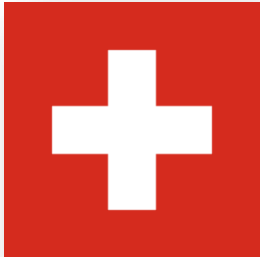
Крім цього, здійснюється моніторинг порядку та оцінка умов тримання осіб, забезпечення їхніх базових потреб, прав людини в умовах тримання, а також обговорення поточних проблемних питань.

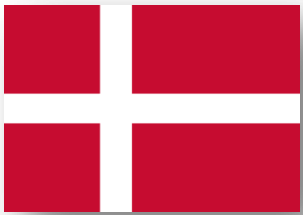
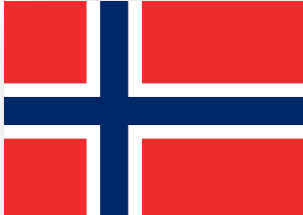
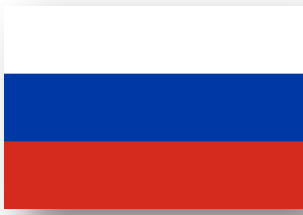
Слід вказати, що загалом представники МОМ та УВКБ ООН достатньо високо оцінюють роботу ПТПП, які перебувають в сфері управління ДМС.

Таблиця 33. Міжнародні договори України про реадмісію

Країна	Назва міжнародного договору	Примітки
Угорська Республіка 	Угода між Урядом України та Урядом Угорської Республіки про передачу і прийом осіб через спільний державний кордон	Дата підписання: 26.02.1993 Дата ратифікації: 11.09.1998 Дата набуття чинності: 23.12.1998
Республіка Польща 	Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про передачу і прийом осіб через спільний державний кордон	Дата підписання: 24.05.1993 Дата набуття чинності: 10.04.1994
Республіка Молдова 	Угода між Урядом України і Урядом Республіки Молдова про приймання та передачу осіб через українсько-молдовський державний кордон.	Дата підписання: 11.03.1997 Дата ратифікації: 11.09.1998 Дата набуття чинності: 23.12.1998
Латвійська Республіка 	Угода між Урядом України та Урядом Латвійської Республіки про передачу і приймання осіб	Дата підписання: 24.07.1997 Дата ратифікації: 10.02.1998

Республіка Узбекистан 	Угода між Урядом України і Урядом Республіки Узбекистан про прийом-передачу осіб, які перебувають на територіях держав нелегально	Дата підписання: 12.10.2000 Дата ратифікації: 13.09.2001
Республіка Туркменістан 	Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Туркменістану про реадмісію осіб.	Дата підписання: 14.05.2001 Дата ратифікації: 10.01.2002 Дата набуття чинності: 20.02.2002
Республіка Грузія 	Угода між Кабінетом Міністрів України і Виконавчою владою Грузії про приймання і передачу осіб (реадмісію), які знаходяться на територіях держав незаконно.	Дата підписання: 22.04.2003 Дата ратифікації: 17.03.2004 Дата набуття чинності: 26.05.2004
Швейцарська Конфедерація	Угода між Кабінетом Міністрів України та Швейцарською Федеральною Радою про реадмісію осіб, які перебувають на територіях їх держав нелегально.	Дата підписання: 11.07.2003 Дата ратифікації: 23.06.2004 Дата набуття чинності: 01.10.2004

		
Турецька Республіка 	Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про реадмісію осіб.	Дата підписання: 07.06.2005 Дата ратифікації: 24.07.2006 Дата набуття чинності: 19.11.2008
Європейське Співтовариство 	Угода між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб.	Дата підписання: 18.06.2007 Дата ратифікації: 15.01.2008 Дата набуття чинності: 01.01.2010
Королівство Данія	Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Данія про реадмісію осіб.	Дата підписання: 16.09.2007 Дата ратифікації: 21.05.2008 Дата набуття чинності: 01.03.2009

		
Соціалістична Республіка В'єтнам 	Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про реадмісію громадян обох держав.	Дата підписання: 25.09.2007 Дата ратифікації: 03.09.2008 Дата набуття чинності: 10.04.2009
Королівство Норвегія 	Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегія про реадмісію осіб.	Дата підписання: 13.02.2008 Дата ратифікації: 06.07.2011 Дата набуття чинності: 01.09.2011
Російська Федерація 	Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про реадмісію.	Дата підписання: 22.10.2012 Дата ратифікації: 05.06.2013 Дата набуття чинності: 08.08.2013

Австрія Республіка 	Імплементаційний протокол між Кабінетом Міністрів України та Австрійським Федеральним Урядом про реалізацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб	Дата підписання: 29.11.2012 Дата ратифікації: 22.01.2014 Дата набуття чинності: 20.11.2014
Чеська Республіка 	Імплементаційний протокол між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чеської Республіки до Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб	Дата підписання: 21.10.2013 Дата ратифікації: 10.09.2014 Дата набуття чинності: 01.01.2015
Естонська Республіка 	Імплементаційний протокол між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чеської Республіки до Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб	Дата підписання: 14.01.2015 Дата ратифікації: 16.03.2016 Дата набуття чинності: 13.04.2016
Ісландія 	Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Ісландії про реадмісію	Дата підписання: 25.09.2013 Дата ратифікації: 08.05.2015 Дата набуття чинності: 01.12.2015

Білорусь 	Угода між Державною міграційною службою України та Міністерством внутрішніх справ Республіки Білорусь.	Дата підписання 26.10.2018

IV. ВПЛИВ МІГРАЦІЇ

Як видно із наведеної вище інформації, міграція має вплив майже на всі сфери діяльності суспільства, але найбільше міграція має вплив на демографічну і соціальну ситуацію, економічну сферу, ринки праці та фінансів.

Так, за часи незалежності України населення держави скоротилося майже на 10 млн осіб. За попередніми даними Державної служби статистики України чисельність наявного населення України (без тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя. Розрахунки (оцінки) чисельності населення здійснено на основі наявних адміністративних даних щодо державної реєстрації народження і смерті та зміни реєстрації місця проживання) на кінець 2018 року становила близько 42,2 млн осіб.

Значним фактором, який вплинув на скорочення чисельності населення, став масовий виїзд працездатної частини населення України за кордон у пошуку роботи, що значним чином вплинуло і на демографічне становище в Україні, у негативну сторону, адже особи, що виїжджають в основному є активними людьми у розквіті сил.

Через низький рівень економічного розвитку України та відсутність можливостей для самореалізації населення, громадяни України з початку років незалежності України, розпочали освоєння країн світу, а в основному країн-сусідів.

Трудова міграція нерівномірно охопила територію країни. За даними 2017 року 69,4% тих, хто виїжджав на роботу за кордон, рекрутувалися з числа мешканців західних областей. Це дещо менше, ніж в 2012 році, коли вони становили 72,4%. Частка вихідців із Заходу скоротилася за рахунок жителів Центру країни, які становили 9,2% мігрантів, тоді як у 2012 році - лише 3%, вихідців з Півдня в 2017 році було 8,6%, Сходу - 6,8% та Півночі - 6%.

Зміни в географічному походженні заробітчаних крім іншого пов'язані з військовим конфліктом на Сході країни. Так, згідно з даними дослідження, проведеного Національним банком Польщі у 2016 році, серед українських мігрантів, які вперше прибули до Польщі у 2014 та 2015 роках, 28,4% були із східної частини країни. Натомість до 2014 року частка вихідців з цього регіону становила лише 6,3%. Варто зазначити, що мігранти із Східної України за демографічними характеристиками дещо відрізняються від мігрантів з регіонів, населення яких традиційно залучене до трудової міграції переважання чоловіків, молодший вік але найголовніше, що вони мають набагато менше міграційного досвіду.

Незадовільний демографічний стан населення України та масовий виїзд працездатної частини населення в пошуку роботи за кордон здебільшого пов'язаний із незадоволенням економічним становищем країни. Таким чином, громадяни України, які виїхали за кордон у пошуку роботи, присвячували свій час самозайнятості, і у них було менше часу займатися питаннями створення і

розвитку власних сімей, що негативно вплинуло на стан народжуваності, а як наслідок – і на незадовільний демографічний стан населення України в цілому.

Проте, в умовах негативного економічного становища України, результати міграції населення України за кордон у пошуку роботи дають і позитивні плоди. Так, за даними Національного банку України за 2015-2018 роки українськими заробітчанами перераховано в Україну грошових переказів на загальну суму 34,9 млрд. дол. США (таблиця 34).

Таблиця 34. Динаміка обсягів приватних грошових переказів в Україну

млн.дол.США

Показники	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1. Оплата праці	5 631	6 731	9 137	7 911
у тому числі:				
1 .a витрати мігрантів у країні перебування	1 313	1 669	2 404	
1 .b податки у країні перебування	202	268	464	
2. Чиста оплата праці (1. - 1.a - 1.b)	4 116	4 794	6 269	
3. Приватні трансферти	2 843	2 741	2 995	3 200
у тому числі:				
Грошові перекази робітників, що				
працюють за кордоном більше року	1 013	906	996	872
Інші приватні трансферти	1 830	1835	1 999	2 328
4. Приватні перекази (2.+ 3.)	6 959	7 535	9 287	11 111

Грошові перекази представляють собою дохід домашніх господарств, що надходить від інших домогосподарств із-за кордону, та пов'язані з тимчасовою або постійною міграцією населення. Перекази можуть здійснюватись як за офіційними каналами – через банки, міжнародні системи грошових переказів, поштові відділення, так і шляхом передачі наявних грошей та інших матеріальних цінностей від одного домогосподарства іншому.

У структурі платіжного балансу з грошовими переказами в значній мірі пов'язані дві статті: «оплата праці робітників» і «приватні трансферти». Ці стандартні компоненти відображаються у рахунку поточних операцій.

Приватні перекази включають:

- чисту оплату праці;
- приватні трансферти.

Чиста оплата праці представляє собою частину заробітку членів родини за кордоном, яку вони передають домашньому господарству на територію своєї економіки. Вона дорівнює різниці між оплатою праці, що отримана робітником від тимчасового працевлаштування за кордоном, і його витратами в країні перебування.

Приватні трансферти охоплюють операції між домашніми господарствами-резидентами та домашніми господарствами – нерезидентами.

Вони складаються з грошових переказів робітників, які працюють більше року, та інших приватних переказів між резидентами та нерезидентами.

За даними Національного банку України найбільше грошових переказів в Україну у 2018 році здійснено з Польщі – 3 649 млн. дол. США,.

На другому місці були перекази з Росії – 1 091 млн. дол. США і на третьому – США з переказами на суму 870 млн дол. США (таблиця 35).

Таблиця 35. Обсяги приватних грошових переказів в Україну за основними країнами за неофіційними каналами надходження

млн дол. США

Країни	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Надходження	6959	7535	9264	
у тому числі:	0			
Польща	1329	1991	3116	3 649
Росія	1835	1396	1292	1 091
США	516	576	679	870
Чеська Республіка	314	377	434	846
Італія	350	412	448	492
Німеччина	270	291	318	426
Ізраїль	108	171	280	337
Сполучене Королівство	245	259	310	394
Кіпр	245	249	285	341
Греція	191	179	179	191
Об'єднані Арабські Емірати	82	93	118	153
Віргінські острови (Брит.)	35	38	55	157
Сінгапур	75	73	104	129
Туреччина	44	57	86	106
Нідерланди	67	71	98	123
Іспанія	61	66	76	88
Канада	97	73	79	97
Швейцарія	62	63	76	89
Португалія	43	48	52	57
Норвегія	38	42	52	55
Інші країни	952	1010	1127	1 420

Поряд з цим, тяжіння громадян України до пошуку роботи за кордоном негативно впливає на внутрішній ринок праці в Україні, який по цій причині щороку втрачає висококваліфікованих фахівців.

ВИСНОВКИ

Схвалення Кабінетом Міністрів України 12 липня 2017 року Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року покликане вирішити ряд проблем, з якими сьогодні зіткнулася Україна у сферах міграції.

Основними з таких проблем є

- невідкладне віднайдення шляхів виходу з демографічної кризи;
- зупинення неконтрольованої трудової міграції висококваліфікованих працівників закордон;
- підвищення рівня ефективності протидії нелегальній міграції та інші.

Але вирішення вказаних проблем можливе лише за умови комплексного підходу до їх вирішення, підтримки суспільства та наявності політичної волі.

Таким чином, основні проблеми міграції, викладені у Міграційному профілі за 2018 рік, продовжують суттєво впливати на соціально-економічну ситуацію в Україні і потребують комплексної уваги профільних центральних органів виконавчої влади.